

R

A

S

T

E

R

2008 #01

2009 #02

2010 #03

2011 #04

2012 #05

2013 #06

GODIŠNJAK NEZAVISNE IZVOĐAČKE SCENE U BEOGRADU
IZDANJE TKH FORUMA ZA KRITIKU IZVOĐAČKIH UMETNOSTI

BEOGRAD, MART 2010.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

792

RASTER : godišnjak nezavisne izvođačke scene
u Srbiji = yearbook of the independent performing
arts scene in Serbia. - 2009, br. 2- . - Beograd
(Kraljevića Marka 4) : TKH, centar za teoriju i praksu
izvođačkih umetnosti Magacin, 2010- (Beograd :
Standard 2). - 18 cm

Godišnje. - Tekst na engleskom jeziku i
stvarni naslov štampani u obrnutom smeru
ISSN 1821-066X = Raster
COBISS.SR-ID 155500812

Raster 2009. – Godišnjak nezavisne izvođačke scene Beograda

izdavač:

TkH – centar za teoriju i praksu izvođačkih umetnosti
Magacin – Kraljevića Marka br. 4, 11000 Beograd, Srbija
e-mail: tkh@tkh-generator.net
web site: www.tkh-generator.net
za izdavača: Ana Vujanović

urednik: Bojan Đorđev

tekstovi: Milena Bogavac, Milan Marković
likovni urednik: Siniša Ilić
dizajn i prelom: Katarina Popović
korice: Zoe Gudović et. al, *Kada mrtve ustanemo*
fotografija: Biljana Rakočević

štampa: Standard 2, Beograd
ISSN 1821-066X = Raster
tiraž: 500
finansijska podrška: Grad Beograd – Gradska uprava – Sekretarijat za kulturu

Ova publikacija licencirana je Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Deliti pod istim
uslovima 3.0 Srbija licencom.

R

A

S

T

E

R

2009

GODIŠNJAK NEZAVISNE IZVOĐAČKE SCENE BEOGRADA
IZDANJE TKH FORUMA ZA KRITIKU IZVOĐAČKIH UMETNOSTI

SADRŽAJ

UVOD

[07-12] Bojan Đorđev – *Uvod*

MAPIRANJE KONTEKSTA NEZAVISNE IZVOĐAČKE SCENE U BEOGRADU I ŠIRE

[13-20] Milena Bogavac – *NOVE PERCEPCIJE PARANOJE*
osvrt na 2009. godinu u kulturnoj javnosti Srbije

[21-29] Milan Marković – *Kako je umrla NADA (i da li nam nedostaje)?*

DIREKTORIJUM PROJEKATA

- [32/33]** Dalija Aćin, *Oh, no!*
[34/35] Dragana Bulut, Lígia Soares i Gillie Kleiman, *Džinovske žene predstavljaju najbolju predstavu u gradu*
[36/37] CZKD, *Rizik #2*
[38/39] Dah teatar, *Dve babe četiri mačke i trotinet i Prelazeći liniju*
[40/41] Ana Dubljević, *Ono*
[42/43] Zoe Gudović et. al, *Kada mrtve ustanemo*
[44/45] Hajde da, *Reset*
[46/47] Hop la!, *Soba malih strahova*
[48/49] ISTER, *Poliptih – Smoking Kills i Tri sestre gledaju Čehova*
[50/51] Kino grupa, *Kinolit*
[52/53] Ivana Koraksić, *Oj Srbijo među šljivama*
[54/55] Marko Milić, *(Dva Meseca)*
[56/57] Mimart, *Oktogon i Memorandum*
[58/59] Mudra teatar, *Koža je zid*
[60/61] Dušan Murić, *Projekat „Nije moguće pogrešiti“*
- epizoda *Robinzon Kruso*
[62/63] Vera Obradović, *Popodne jednog fauna*
[64/65] Centar za umetnost pokreta Perpetuum, *Životinjska farma*
[66/67] Plavo pozoriste, *Ples sa ocem*
[68/69] Miloš Sofrenović, *Solo za tri vizije*
[70/71] Isidora Stanišić, *Paranoja šik*
[72/73] Stanica, *PUZZLE*
[74/75] Ljiljana Tasić, *Jednougao*
[76/77] TkH, *TkH: poslednji teorijski performans „Ođjavna Špica“*

Raster – *Godišnjak nezavisne izvođačke scene* u izdanju TkH (Teorija koja Hoda) platforme je doprinos sistematizaciji informacija i predstavljanju nezavisne izvođačke scene kao bitnog i nezaobilaznog činioca kulturnog života u Srbiji danas. *Raster* je organizovan kao direktorijum radova i projekata iz domena izvođačkih umetnosti (premijerno) izvedenih 2009. u Beogradu na nezavisnoj sceni. Uz informativno-dokumentacioni deo – u skladu sa aktivnostima TkH kao teorijsko-umetničke platforme usmerene na jačanje ne samo umetničke, već pre svega teorijske prakse savremenih izvođačkih umetnosti – u publikaciju su pored uredničkog uvoda, uključena i dva teksta, kontekstualna uvoda. U prošlogodišnjem *Rasteru*, koji je prvi u nizu, kao kontekstualni uvodi objavljene su temeljne teorijsko-istorijsko-poetičke analize tri najzastupljenije discipline na nezavisnoj izvođačkoj sceni: alternativni teatar, savremeni ples i performans. Ovogodišnji kontekstualni uvodi bave se užim fenomenima povezanim sa nezavisnom izvođačkom scenom – pitanjem „Svetske ekonomske krize“ u lokalnoj varijanti i njenim uticajem na scenu 2009. godine, i problematizacijom inicijative Nova Drama 'iznutra', i analizom njenog pozicioniranja na nezavisnoj izvođačkoj sceni. Tako *Raster* nije samo reprezentativna „razglednica“ izvođačke scene Srbije niti reklamni portfolio, već i problemska publikacija koja se trudi da reflektuje probleme, uslove rada, težnje i promene nezavisne izvođačke scene. Takođe, *Raster* na neki način demonstrira i doprinosi solidarnosti aktera nezavisne scene, nečemu što jeste najveća zasluga 'bottom-up' organizovanja kroz Drugu scenu i drugih, sličnih inicijativa.

Radovi/projekti u direktorijumu razvrstani su po abecednom redu, i to po imenima autora/grupa. Svim autorima/grupama zastupljenih projekata je poslat standardizovan anketni formular sa tehničkim uputstvima za popunjavanje. Način popunjavanja formulara od strane autora i grupa demonstrira veliki broj različitih pristupa u samo-reprezentaciji pa tako i žanrovsku, disciplinarnu i estetsku raznovrsnost scene. U izbor za *Raster2009* su ušle 24 predstave, ali u publikaciji se pojavljuju 23. Ova asimetrija je rezultat molbe autora predstave „Ona se budi“ Uroša Jovanovića da, pošto je rešio da se više ne bavi pozorištem, izostavimo njegovu predstavu iz pregleda¹.

.....

¹ Više o ovoj predstavi može se naći na <http://tkhforum.blogspot.com/2009/03/razgovor-sa-autorima-predstave-ona-se.html>

Definicija nezavisne scene za potrebe ove sistematizacije obuhvata one projekte koji nisu produkcije gradskih niti državnih institucija kulture. Većina projekata je finansirana od strane državne i gradske vlade kroz konkurse za sufinansiranje projekata u kulturi. Mnogi projekti izvedeni su u gradskim pozorištima kroz model 'ko-produkcije' odnosno korišćenje institucionalne infrastrukture za premijeru i, ređe, za proces proba i premijeru (Jugoslovensko dramsko pozorište, Malo pozorište „Duško Radović“, Beogradsko dramsko pozorište, Studentski kulturni centar i Bitef teatar).

Poseban slučaj predstavlja gradska Ustanova kulture „Vuk Karadžić“ koja se kroz program Beogradskog plesnog centra u poslednje dve godine profilisala kao mesto izvedbi i ko-produkcije velikog dela plesnih projekata na nezavisnoj sceni. Sa novom repertoarskom politikom Bitef teatra – okrenutom savremenom plesu, i inicijativom nove upravnice Jelene Kajgo za formiranje stalne plesne trupe Bitef Dance Company, ova kuća se pojavljuje kao još jedna gradska institucija usmerena na produkciju savremenog plesa. Ovakva repertoarska politika delimično osigurava Bitef teatar kao ko-producenta za nezavisne plesne predstave, pa prva sezona novog Bitef teatra započinje predstavom Isidore Stanišić „Paranoja šik“ u ko-produkciji sa Stanicom. Kao standardna mesta izvedbe i produkcije se i dalje pojavljuju Kulturni centar REX, CZKD i Magacin u Kraljevića Marka koji od svog nastanka značajno doprinose razvoju nezavisne izvođačke, ali i kulturno-umetničke i aktivističke scene.

Više od pola predstava zastupljenih u *Rasteru* su plesne predstave. Gorenavedeni podaci o postepenom jačanju institucionalne infrastrukture i ko-producentskih modela su neki od faktora koji tome doprinose. Međutim, plesna scena se ne jača samo materijalnom infrastrukturom – u smislu novih prostora za izvedbu – već mnogo više onim što prethodi ili dovodi do produkcije. Ovde pre svega imam na umu aktivnosti Stanice – servisa za savremeni ples koji svojim edukativnim projektima (Nomad Dance Academy, Fostering Creativity, Resonance, Puzzle), organizacijom festivala Kondenz i logističkom podrškom naročito mladim autorima, u poslednjih nekoliko godina bitno menja krajolik savremene plesne scene, pa čak indirektno i utiče na inicijative kakve su pomenuti Beogradski plesni centar ili Bitef Dance Company. Ova godina je iz još jednog razloga bila značajna za lokalnu plesnu scenu – a to je održavanje bijenalnog festivala Balkanske plesne platforme (Balkan Dance Platform) u Novom Sadu, čiji su organizatori Per.art i Forum za novi ples Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada, TkH i Stanica iz Beograda imali izuzetno težak zadatak da, u

godini kada su svi budžeti za kulturu bili skresani, realizuju ovako zahtevan internacionalni projekat.

Pored ove vitalnosti i zamaha savremenog plesa u prošlogodišnjoj produkciji pojavljuje se još jedna neočekivana statistika – a to je veliki broj projekata koji rade sa tekstom. U pitanju nije dramski tekst – jedna od osnovnih karakteristika nezavisne izvođačke scene jeste distanciranje od *mainstream* pozorišta koje je u lokalnoj sredini isključivo bazirano na interpretaciji dramskih tekstova – već različite vrste izvedbenih (ili post-dramskih) tekstova, koji se na nezavisnoj sceni pojavljuju na brojne načine. Projekat *Rizik#2* Centra za kulturnu dekontaminaciju nudi vrlo elaborirana scenska čitanja tekstova tri autorke kao alternativu fiksiranom, zatvorenom i ne-kritičkom načinu *mainstream* inscenacije. Takođe, neki od projekata nastaju u direktnom dijalogu sa dramskom i književnom baštinom (ili čak figurama književnika): plesna predstava „Koža je zid“ Mudra teatra, „Tri sestre gledaju Čehova“ Ister teatra, „Životinjska farma“ Grupe za umetnost pokreta Perpetuum, „Solo za tri vizije“ Miloša Sofrenovića, „Ples sa ocem“ Plavog pozorišta ili „Robinzon Kruso“ Dušana Murića. Dalje, pojavljuju se i predstave koje su u velikoj meri bazirane na izvedbenim tekstovima pisanim u ne-dramskom maniru: „Ono“ Ane Dubljević, gde se literarni i plesni tekst međusobno preiščitavaju i „Smoking Kills“ Ister teatra i Damira Vijuka, *copy/paste* tekstualne mašine koja meandriira između *stand-up* komedije, *lecture* performansa i propovedi, ili re-interpretacija dadaističkih *soirée-a* „Oj Srbijo među šljivama“ Ivane Koraksić po tekstu Dušana Murića. U velikom broju slučajeva tekst kojim se barata jeste tekst koji nastaje na procesu proba ili u samoj izvedbi, kao performerski tekst: „Ođjavna špica“ TkH platforme, „Robinzon Kruso“ i „Džinovske žene predstavljaju najbolju predstavu“ u gradu Dragane Bulut, Gilie Kleiman i Lígie Soares. U predstavi Dah teatra „Prelazeći liniju“ monolozi nastaju preuzimanjem dokumentarnih isповesti žena iz Ex YU ratova 90ih.

Ovakva zainteresovanost nezavisne scene za tekst protekle godine bila je i direktan povod da jedan od kontekstualnih uvoda bude tekst Milana Markovića o inicijativi NovA Drama. Ova inicijativa nastaje u okrilju državne kulturne institucije – Narodnog pozorišta u Beogradu, ali brzo ostaje bez institucionalne podrške, i učestvuje u formiranju Druge scene i njenom radu a bez jasno definisane pozicije njenih aktera – mladih pisaca uhvaćenih između nezainteresovanosti nezavisne scene za dramski tekst i neadekvatnosti obrazovnog sistema u pripremi za neku vrstu njoj svojstvene interdisciplinarnе dramaturgije. Milena Bogavac u svom tekstu komentariše kalendarsku sezonu kroz širi pregled društvene i kulturne

R

E

T

191

S

A

R

klime i zaista burnih događaja uprkos kojima se ipak desila i produkcija na nezavisnoj sceni. U statističkom smislu, po broju predstavljenih projekata, nema razlike između ovog *Rastera* i onog od prošle godine. Međutim, finansije su desetkovane – usled rebalansa državnog budžeta, novac izdvojen za kulturu je znatno smanjen. To se nije odrazilo na broj produkcija – nezavisna scena godišnje u proseku izvede onoliko premijera koliko i četiri gradska pozorišta. Sa druge strane, zbog konstantnog pomeranja konkursa Ministarstva kulture i Skupštine grada i kasne objave rezultata, produkcijska kalendarska godina se ne poklapa sa fiskalnom godinom, tako da je i teže pratiti konsekvence smanjenja budžeta na produkciju. Možda je nezavisna scena jednostavno spremna da radi bez odgovarajuće finansijske podrške, pa je tako 'preživela' burnu 2009. godinu, ali pitanje je dokle i da li treba tako i da nastavi.

Raster kao godišnjak nezavisne izvođačke scene nastao je u okviru projekta TkH platforme, Foruma za kritiku izvođačkih umetnosti. Ovaj projekat bio je zamišljen kao diskurzivna podrška akterima nezavisne scene sa jedne, i otvaranje mogućnosti za bavljenje kritikom izvođačkih umetnosti polaznicima škole kritike KKH koju je TkH realizovala u saradnji s Bitefom 2008. godine sa druge strane. Generalno, projekat je naišao na veliko interesovanje aktera nezavisne scene, dok je angažman na samoorganizaciji bio baziran na ličnoj zainteresovanosti i entuzijazmu mladih kritičarki, pa je tako i varirao. Tako, obećanje iz uvodnika prethodnog *Rastera* da će svaki projekat biti praćen i kritikom neke od mladih kritičarki/a kao urednik nisam u stanju da ispunim. Takođe, kao inicijator Foruma, TkH se suočavala sa brojnim logističkim i logičkim problemima organizacije razgovora koji su se nekad svodili i na banalne probleme koordinacije termina. Ipak, kroz razne formate razgovora od oktobra 2008. do septembra 2009. Forum za kritiku je 'obradio' više od dvadeset predstava. Poslednji okrugli sto Foruma održan je u septembru 2009. i delom je bio posvećen razgovoru o predstavama ali i o neizvesnoj situaciji sa finansiranjem nezavisnih projekata nakon rebalansa budžeta i zaustavljanja brojnih projekata pred leto. Nakon ovog sastanka odlučeno je da sa ovim brojem *Rastera* prestane formalno funkcionisanje TkH Foruma kao projekta, ali da se ta inicijativa organizuje *ad hoc*, kada se pojave važne teme za zajedničku raspravu ili pojedinačne inicijative samih aktera scene. Jedan od ciljeva Foruma je bio i podsticanje kolegijalnosti i solidarnosti, pa i međusobno upoznavanje aktera nezavisne scene, i on je donekle postignut, ili se bar kreće u dobrom smeru. U trenutku pisanja ovog uvoda, na *e-mailing* listi Druge scene vodi se važna rasprava o kritici savremenih plesnih predstava, i jedan od zaključaka te diskusije za sada svakako jeste to da kritika shvaćena kao arbitraža

'dobro-loše' a bazirana na neizrečenim kriterijumima koji se na kraju uvek svode na lični ukus ili čak informisanost kritičara, jednostavno nije adekvatna savremenom trenutku. Uvodnik završavam sa nadom da će ovakve diskusije učestati i da će do sledećeg izdanja *Rastera* inicirati nova promišljanja, nove tekstove i nove izvođačke, teorijske i kritičarske prakse na lokalnoj nezavisnoj sceni.

R

E

T

2000
2000
2000
2000

S

A

R

× MILENA BOGAVAC [DRAMA MENTAL STUDIO]

NOVE PERCEPCIJE PARANOJE OSVRT NA 2009. GODINU U KULTURNOJ JAVNOSTI SRBIJE

Tekst za drugi Godišnjak nezavisne scene u Srbiji počeo je da se piše mojim beleškama za selekciju pančevačkog EX TEATAR FESTA. Ne onda kada sam ih pravila već onda kada sam u njih bezizražajno zurila, na jednom sastanku uoči samog festivala. Bio je to sastanak na kom sam predstavljena Novoj Direktorki, i na kom se od mene očekivalo da joj predstavim selekciju. Dnevni red se ipak promenio, pa sam – umesto da izložim svoje predloge, zatekla sebe kako zurim u rokovnik, slušajući njeno izlaganje o Svetskoj ekonomskoj krizi.

Mora da je zvučalo vrlo ubedljivo, jer nakon toga više nisam imala šta da kažem. Osim da drastično smanjen budžet, drastično menja koncept i da ću, s tim u vezi, morati da razmislim, pre nego što saopštim svoju odluku. Najavljeno razmišljanje, odnosilo se, pre svega na moju dilemu: da li uopšte želim da potpišem selekciju „festivala“ , u čiji se budžet uklapa predstava i po? ... Da li se ovakav događaj uopšte može nazvati festivalom, ili bi tačniji izraz bio „gostovanje“?

I najzad, ako je moj zadatak da preporučim predstavu koja će gostovati u Pančevu, kako da od mnogih, međusobno različitih ali kvalitetnih produkcija, odaberem jednu koja u sebi nosi statement o čitavoj sezoni?! Dok tako zurim u rokovnik, čitajući naslove: „Oh, no!“ , „Ono“ , „Ples sa ocem“ , „Tri sestre gledaju Čehova“ i „Džinovske žene predstavljaju najbolju predstavu u gradu“ – shvatam da mislim samo o tome kako bih da se odjavim, sa selektorske dužnosti pančevačkog festivala. To me podseća na performans „Ođjavna špica“ Teorije koja Hoda. Iako je u njemu bilo mnogo elemenata jasne i kritičke analize sezone, u programu ove produkcije bilo je naznačeno kako se može izvesti samo jednom. Najavljena je i kao poslednji teorijski performans TkH-a, zbog čega je izvođenje na sceni Studio Jugoslovenskog dramskog pozorišta, privuklo veliki broj gledalaca i gledateljki. S obzirom na to da performans tematizuje kontekst lokalne umetničke scene, u njemu je postojala jedna vrsta moguće programske analize prethodne sezone. Polazeći od koncepta da performans nije ni bilo, na planu dramaturgije, Ana Vujanović, Marta Popivoda, Bojan Đorđev i Siniša Ilić, napravili su performans u kom se kritički razmatra nezavisna

R

E

T

131

S

A

R

scena, problematizuju se njene vrednosti, odnosi na njoj, ali i pozicija koju ona zauzima u društvu... Koristeći se sredstvima *lecture* performansa, izveli su jednočasovnu tribinu, javnu diskusiju u kojoj se (re)konstruiše dvočasovna produkcija: bizarno remek delo, u čije stvaranje su autori/ke, navodno, uložili dve godine svojih života. Performansa o kom se govori, međutim, nije bilo i to umetnički čin Teorije koja Hoda dovodi na nivo kontekstualne intervencije. U njoj se izneverena očekivanja publike, pretvaraju u polemiku o pitanjima budžeta i kulturne politike, a publika – većinom sastavljena od aktera nezavisne scene, biva isprovocirana da u ovoj polemici učestvuje. Kao jedan od najoštrijih delova ovog performansa, u sećanju mi je ostao trenutak kada iz publike stiže komentar zasnovan na tome da Ministarstvo kulture ne bi smelo da rasipa sredstva na performanse poput ovog. Marta Popivoda, glumeći verziju naivne sebe, s dozom ironizirajuće gluposti, izjavljuje kako joj se taj komentar čini relevantnim, pa pita: da li možete da navedete neki primer projekta u kom je ulaganje sredstava iz budžeta bilo opravdanije? ... Njeno pitanje, u prvom trenutku izaziva smeh... Ja sam mu se, međutim, s punom ozbiljnošću vraćala, prateći novinske napise o kulturi i posebno pozorištu, tokom protekle godine. Primetila sam da se u sferi medija masovnih komunikacija, zapravo ne piše i ne govori o samim predstavama, već o „njihovom značaju“, koji se meri pomoću dva kriterijuma: količinom truda koji su autori, po sopstvenoj tvrdnji, uložili u stvaranje dela i brojem istaknutih ličnosti iz sveta politike, biznisa i sporta, koje su posetile premijeru. Čini se da je skretanje pažnje na ovaj fenomen bio jedan od ciljeva „Odvajne špice“. Performansa nije ni bilo – metainformacija zamenjuje informaciju. Ovom izvedbom, Teorija koja Hoda se „odjavila“ iz oblasti teorijskog performansa, ali su na izvesan način najavili godinu koja je usledila. Godinu, obeleženu senzacionalističkim najavama za predstave kojih, zapravo, nije ni bilo. Bez ambicije da se upuštam u estetske domete mainstream produkcija, želela bih da se zadržim na principima hype-marketinga koji ih je pratio. Događalo se, dakle, da se predstave nastale žestokom i vrlo slobodnom dramaturškom adaptacijom određenih, svojevremeno, kulturnih naslova, najavljuju kao nove inscenacije tih komada. Ne kao zasebna dela nastala „po motivima“, već kao ponovna igranja određenih, dramskih tekstova. Premijere je, dakle, bilo: ona se dogodila u prisustvu VIP zvanica, ali performans koji je najavljen – zapravo nije izveden. Ovakav vid manipulacije javnim mnjenjem, odnosno: publikom, obeležio je 2009. ali i početak 2010. godine. U tom pristupu nije problematično samo pitanje načina na koji se neka premijera najavljuje, već i potpuno potcenjivanje intelekta gledalaca, koje polazi od pretpostavke da je publici svejedno šta gleda, odnosno kakvu kulturnu produkciju finansira, plaćajući porez.

Iako se može reći da ovakva kulturna klima u Srbiji vlada od devedesetih, čini se da je, prošle godine, nezadovoljstvo pojedinaca tim povodom, doživelo kulminaciju. Na zidovima eminentnih pozorišta (Narodno pozorište i Atelje 212) osvanuli su grafiti: „Nova Drama iz ded“ i „Filozofija palanke“. Drugi je hitro prekrećen, ali su se fotografije i snimci pojavili na internetu, pa su sa misteriozne e-mail adrese: filozofijapalanke@yahoo.com razaslati na mailove velikog broja kulturnih radnika i radnica, odnosno predstavnika i predstavnica pozorišnog Beograda.

Ovako direktan aktivistički čin, kojim su pojedinci iskazali svoj stav, suprotan dominantnom režimu i kulturnoj politici Republike Srbije, ranijih godina je izostajao, zbog čega se čini da je jaz između „prve“ i Druge scene, tokom 2009. godine, postao dublji i ozbiljniji nego pre.

Možda je najbolji primer za ovu tvrdnju niz događaja koji su pratili otvaranje letnje Univerzijade, kada je nakon izgradnje luksuznog naselja Belvil, sazidanog da primi sporiste, sportistkinje i goste iz celog sveta, obližnje romsko naselje ograđeno žicom. Udruženim snagama, grupe i pojedinci sa Druge scene, pokazali su svoj protest i solidarnost sa Romskom manjinom, serijom druženja/programa koje su realizovali u naselju, ograđenom žicom. Umetnici, umetnice, aktivisti i aktivistkinje sa Druge scene, napravili su i web sajt: www.universiade-belgrade2009.com („Ujedinjeni komšiluk u borbi protiv rasizma“), koji je o ovoj velikoj, sportskoj manifestaciji izveštavao „sa druge strane žice“, predstavljajući javnosti sve apsurdne, rasističke i politički nekorektne izjave, koje su organizatori Univerzijade, predstavnici vlasti, elite i kulture u Srbiji, davali povodom događanja u novobeogradskom Bloku 67, gde je romsko naselje ograđeno žicom, čime su njegovi stanovnici bili sprečeni da se kreću i normalno obavljaju svoje poslove (kao što je sakupljanje sekundarnih sirovina). U isto vreme, grupa umetnika i umetnica, zaposlenih u kulturnim institucijama na budžetu grada, bavila se produkcijom spektakularnog otvaranja Univerzijade, koje su mediji predstavljali kao vrhunsko estetsko ostvarenje, čiji je cilj da poruku iz „nove, mlade i drugačije Srbije“ prenese kroz čitav svet.

Čija je poruka bila glasnija? I koja je stigla dalje? Da li ona ulepšana, nalik na slet podržan sofisticiranim hologramskim projekcijama, ili ona istinita, predstavljena kroz elektronsku razglednicu Beograda viđenog očima Druge scene?

Beograda, u kom se sjaj i beda dele žičanom ogradom, nalik na logorsku? ... Nekoliko meseci kasnije, otkazana je i dugo najavljivana Povorka ponosa, za šta je, kao razlog, bila navedena nemogućnost državnih organa, da garantuju za bezbednost nešto više od pet stotina ljudi u centru prestonice. Bio je ovo još jedan događaj koji je podele u kulturnom i javnom životu zemlje, doveo do tačke isijanja. U isto vreme, trajao je 43. Bitef. Na dan kada je

otkazana Povorka ponosa, u okviru glavnog programa ovog festivala, igrane su dve predstave: „Sanjari“ u režiji Miloša Lolića i produkciji Jugoslovenskog dramskog pozorišta i performans „Strah od povijesti“ zagrebačke trupe Bacači sjenki. Igranja ovih predstava, na izvestan način bila su obeležena opštim nezadovoljstvom i podeljenim mišljenjima lokalne, kulturne javnosti. Razgovori o predstavama, takođe. Dok se na okruglom stolu nakon predstave Miloša Lolića, mnogo i dugo polemislalo o odlaganju parade, autori predstave „Strah od povijesti“ na razgovoru o svom delu, pojavili su se obučeni u majice „Belgrade gay pride“.

Čak i ukoliko je u pitanju koincidencija, simptomatičnom i važnom čini se činjenica da su upravo ove dve predstave podelile nagrade 43. Bitefa. Zvanično saopštenje internacionalnog žirija počinje rečima: „Želimo da objavimo rezultate Bitef festivala, tokom kog je otkazana Povorka ponosa.“, a način na koji se Bitef, kao mainstream institucija srpske kulture, prepleo sa Povorkom ponosa, čiji su neki od organizatora grupe sa platforme Druga scena, fenomen je ključan za razumevanje kulturnih zbivanja u Srbiji, tokom 2009. godine.

Jesen, koja je počela otkazivanjem Povorke, nastavila se ekspanzijom nasilja na beogradskim ulicama i tragičnom pogibijom mladog Brice-a Tatona, navijača francuskog tima Tuluz, koji je u Beograd došao da bi pogledao utakmicu svog kluba, protiv lokalnog Partizana. Grupa Partizanovih navijača, pretukla ga je u centru grada, a mladić je, nekoliko dana kasnije, od zadobijenih povreda, izdahnuo. U trenutku kad se na bilbordima u Beogradu, pojavljuje ime Brice-a Tatona, s godinom njegovog rođenja i godinom smrti, u Novom Sadu fizičko nasilje ponavlja se, ne na ulici, već u zgradi pozorišta. Iz ličnih ili nekih drugih, nejasnih razloga, Milorad Kapor, član nezavisne, pozorišne trupe „Jorik“, nakon igranja predstave „Zločin i kazna“, u zgradi Srpskog narodnog pozorišta, prebija Ivana Cerovića, reditelja i glumca trupe „Duplo dno“, čiji je i Kapor bio jedan od osnivača i dugogodišnjih članova. Ivan Cerović, ovom prilikom, zadobio je teške fizičke povrede. Na pitanja novinara o tome šta je bio razlog da fizički nasrne na svog kolegu i bliskog saradnika, Kapor odgovara kako je u trupi „Duplo dno“ trpeo „višegodišnji mobing“. „Mobing“ – termin iz platforme kapitalističkih korporacija, tako na mala vrata ulazi u srpski NVO, neprofitni, kulturno-umetnički sektor. Slučaj drastičnog, fizičkog nasilja među akterima novosadske nezavisne scene, čini se kao još jedan događaj, važan za različite (ne uvek afirmativne) načine na koje nezavisna umetnička scena reflektuje stvarnost.

On stavlja akcenat na reči: nasilje, agresija, podele ... koje su, u velikoj meri, obeležile 2009. godinu u Srbiji. I dok u Srpskom narodnom pozorištu, najstarijoj teatarskoj instituciji u zemlji, članovi dve jedine nezavisne trupe

u Novom Sadu, međusobne razmirice završavaju tučom, u niškom Narodnom pozorištu, aktivistkinje i učesnice kampanje „Šesnaest dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“ bivaju izbačene iz pozorišnog bifea, uz pretnje i ekstremno mizogine komentare: „Da si moja žena, svako veče bih te tukao“.

Svi ovi događaji koji su usledili, nisu mi mogli biti poznati, dok sam na sastanku u pančevačkom Domu Omladine, razgledala svoje beleške o produkcijama na alternativnoj sceni izvođačkih umetnosti. Nisu mi mogli biti poznati ni na samom festivalu, dok sam vodila najnespretniji (najnesrećniji?) okrugli sto u životu.

S moje leve strane, sedele su feminističke aktivistkinje, autorke i izvođačice performansa „Ne mogu da odem, zato što...“, produciranog godinu dana ranije, u okviru već pomenute kampanje. S moje desne strane, sedele su članice lazarevačkog „Puls teatra“, koje su iste večeri odigrale svoju niskobudžetnu predstavu po tekstu „Pomorandžina kora“, spisateljice Maje Pelević.

Iako se oba ostvarenja bave ženskim pitanjem u Srbiji, pokazalo se kako je moja ideja da ih predstavimo istog festivalskog dana, i da o njima polemišemo na zajedničkom okruglom stolu, zapravo bila nedopustiva selektorska greška.

Nije bio problem u sagovornicama. Problem je bio u publici. U publici EX TEATAR FESTA, iz koje su stizala najmizoginija pitanja i komentari. Zamereno mi je da sam taj okrugli sto završila prerano. ... Ipak, nečije „prerano“ bilo je i moje prekasno. Pokušavajući da izbalansiram između pitanja iz publike i odgovora umetnica s moje leve i desne strane, mislila sam samo na jedno. Mislila sam kako je sada kasno da se sećam sastanka, na kom sam, i pored svih poteškoća i nejasnoća, ipak odlučila da pokušam da napravim Festival sa četiri predstave, mada sam znala da nam je budžet za jednu i po. Kasno, kasno...

Zbog nečeg, ja se u svojim mislima, stalno vraćam na taj sastanak i u glavi lepo vidim sebe kako tupo gledam u svoje oštre beleške.

Tada mi se činilo da je element koji najupadljivije povezuje različite produkcije, promena pozicije u koju autori i autorke smeštaju publiku. U „Ođavnoj špiči“ Teorije koja Hoda, publika je bila dovedena u situaciju koja zahteva puno učešće u polemici. Pored toga što su naglasili kako žele da odgovore na sva pitanja publike, autorki/ke i izvođači/ce ovog performansa, nisu se libili ni da postave direktna i lična pitanja, akterima i akterkama nezavisne scene, koji su prisustvovali performansu. Na nešto drugačiji način, autorke predstave „Džinovske žene predstavljaju najbolju predstavu u gradu“ (Dragane Bulut, Gilie Kleiman i Lígie Soares) u svom delu su se bavile očekivanjima publike od događaja najavljenog pompezim

rečima: „predstava koja računa na postizanje istorijskog značaja i stvaranje novih paradigmi za plesnu scenu budućnosti“.

Mlada koreografkinja Ana Dubljević čiji je plesni solo pod nazivom „Ono“, nesumnjivo bio jedan od događaja sezone, kao važan element svog rada istakla je istraživanje mogućnosti „nekolektivne percepcije“ javnog događaja.

„Tri sestre gledaju Čehova“ Ister teatra, adaptacija je Čehovljevog dela u kojoj publika posmatra dramu iz vizure glavnih junakinja kojih na sceni nema.

U predstavi „Memorandum“ teatra Mimart, gledaoci se poistovećuju s junacima, preuzimajući njihovu poziciju igrača kompjuterske igre. Grupa Hajde da... napravila je inkluzivno teatarsko delo „Reset“ prilagođeno percepciji slepih i slabovidih osoba, a trupa Drama Mental Studio u saradnji sa Udruženjem slepih i slabovidih Homer, predstavila je Beketov „Kraj partije“ u kom lik slepog Hama igra slepi glumac, a duge, poetske, didaskalije sugerišu „nepogled“ glavnog junaka, ali i sve vizuelne elemente predstave, čineći je dostupnom i razumljovom za slepa i slabovida lica u publici. Sve ove produkcije, na izvesan način, objedinilo je istraživanje percepcije gledalaca ili tačnije: niz pokušaja da se percepcija publike izmeni i preokrene, iz tradicionalno-pozorišne, u neku drugačiju, manje pasivnu i manje pasivizujuću poziciju.

Za određen broj produkcija koje su se na nezavisnoj, izvođačkoj sceni pojavile u drugoj polovini 2009. godine, karakterističan, zajednički element je tematizacija straha i paranoje. Ona na simptomatičan način koincidira s društvenom stvarnošću, obeleženom eskalacijom nasilja, opštom zabrinutošću u vezi sa globalnom ekonomskom krizom, ali i masovnom histerijom povodom proglašene pandemije novog gripa, koja je na neko vreme, odvratila pažnju građana od zbivanja u politici i ekonomiji. Isidora Stanišić (u ko-produkciji sa Bitef teatrom) autorka je plesne predstave „Paranoja šik“ u kojoj se fenomen straha posmatra kao moderan i gotovo pomodan, a Irena Ristić i grupa Hop.la! prikazuju intermedijalni rad nazvan „Soba malih strahova“. Pored toga što se bavi iskonskim strahovima čovečanstva, ova video-instalacija u sebi je sadržala i pokušaj da se eksperimentiše sa percepcijom publike, ostavljajući gledaocima da sami izaberu svoju poziciju u praznom prostoru, između dve simultane projekcije.

Govoreći o paranoji kao jednoj od tema koje su na bitan način obeležile produkciju nezavisne scene u 2009. godini, zadržala bih se na „one man show“ ostvarenju Ister teatra, pod nazivom „Smoking kills“. Ovaj „copy/paste kolaž“ dramaturga Damira Vijuka, sastavljen je od tekstova koji se bave različitim bolestima i perverzijama u savremenom društvu.

U solilokviju koji traje skoro čitav sat, glumac Igor Filipović govori o štetnosti pušenja, genetski modifikovanoj hrani, bolestima i virusima kao i nepoznatim supstancama koje unosimo u sebe, hraneći se mesom životinja lečenih antibioticima, ili voćem, povrćem i žitaricama, koje se prskaju pesticidima. Izvođenje Igora Filipovića dovodi publiku u stanje paranoje. U ovom delu, ponovo nailazimo na elemente *lecture performance* i ova odrednica nije bez značaja za kontekst lokalne, nezavisne scene.

Lecture performance je termin za koji se, u domaćoj javnosti, tek nedavno pojavio prvi pokušaj prevoda: predavanje performansa, upotrebljen povodom izložbe kustoskinja Jelene Vesić i Radmile Joksimović u Salonu MSUB. Ovo je, svakako, još jedan razlog da taj format posmatramo kao značajan za nezavisnu scenu.

Uzrok pojave ove odrednice, možemo tražiti i u produkcionim uslovima na nezavisnoj sceni. *Lecture performance* je niskobudžetna forma.

Umesto da impresionira publiku skupim scenografskim rešenjima, velikim brojem izvođača i pozorišnim efektima, *lecture performance* pažnju posvećuje intelektualnom, teorijski potkovanom, snažnom političkom i socijalnom angažmanu. U godini Svetske ekonomske krize „one man show“ i plesni solo, bile su najviše zastupljene forme na nezavisnoj sceni u Srbiji. „Solo za tri vizije“ Miloša Sofrenovića i „Jednougao“ Ljiljane Tasić, pojavljuju se u istoj godini kada na *off* sceni počinje ekspanzija poetskih performansa, i programa kakve su večeri čitanja i izvođenja poezije.

Protoklu godinu u Beogradu, obeležio je festival Pesničenje (jednom mesečno u Kulturnom centru Rex) koji je, tokom godinu dana, postao jedna od najposećenijih kulturnih manifestacija u gradu. Ovaj festival pokrenula je grupa entuzijasta, pesnika i ljubitelja poezije okupljenih oko grupe Škart. Na Pesničenjima je nastupilo više od stotinu pesnika, pesnikinja, kantautora i kantautorki, izvođača i izvođačica, aktivista, aktivistkinja i svih onih koji imaju nešto da kažu. Poetski nastupi su tako postali popularna forma izražavanja, i novi para-teatarski fenomen, koji privlači pažnju široke publike. S obzirom na veliki broj posetilaca i posetiteljki Pesničenja, ali i na činjenicu da su festivali po uzoru na ovaj počeli da se organizuju u još nekoliko srpskih gradova, stiže se utisak da je 2009. bila godina u kojoj je Srbija dobila nešto nalik na „spoken word“ scenu. Tokom 2009. postalo je jasno da ova, mlada i nova scena napreduje i da će u narednim godinama postati značajna odrednica za alternativu u izvođačkim umetnostima Srbije. Godinu na nezavisnoj sceni, obeležio je i projekat kolektivnog samoobrazovanja „Raškolovano znanje (o^o)“, namenjen akterima nezavisne kulturno-umetničke scene u Srbiji i Makedoniji. U ovom programu koji realizuje Teorija koja Hoda u saradnji sa skopskim Kontrapunktom, učesnici i učesnice, dobili su priliku da se obrazuju iz oblasti i u vezi s temama koje

sami odaberu ali i priliku da se češće sreću i brže razmenjuju informacije i ideje... Bila je ovo, uostalom godina, kada je Srbija ušla na belu šengensku listu i to nije beznačajna novost za umetnike i umetnice, kojima se otvara mogućnost da lakše i brže sarađuju sa kolegama iz inostarnstva. Ovo se čini važnim, jer je za razliku od nacionalne, ili kulture glavnog toka, nezavisna scena u Srbiji uvek bila okrenuta ka ostatku sveta, pre svega: zapadnog sveta, kako u ideloškom, tako i u estetskom smislu.

Sve ovo još ne mogu da znam, na sastanku uoči EX TEATAR FESTA, dok slušam o Svetskoj ekonomskoj... i zurim u rokovnik s beleškama.

Tada još ne znam šta da kažem osim da moram da razmislim.

Recimo, o načinu na koji ćemo napraviti EX TEATAR FEST, kakav i sa nekoliko puta smanjenim budžetom, može da zadrži sve svoje odrednice i koncept eksperimentalnog, alternativnog, niskobudžetnog i angažovanog pozorišnog festivala. Ipak, i pored toga, zatečena u stvarnosti ekonomske krize, razumem da je to stanje u kom se nalazi čitava scena. Scena, u pokušaju da promeni percepciju pozorišta ali i stvarnosti. Scena koja se bavi naukom, teorijom, telom i paranojom. Paranojom – kao dominantnim stanjem svesti u savremenom društvu, gde ništa nije sigurno i niko nije siguran. Takva je bila 2009. godina: podeljena, nasilna, agresivna. Ekonomski krizna. Paranoična i nesigurna.

× MILAN MARKOVIĆ

KAKO JE UMRLA NADA (I DA LI NAM NEDOSTAJE)?

Voleo bih da se odmah na početku razumemo, u Srbiji danas jednostavno nema dobrih mladih pisaca. Teška situacija u kojoj se nalazimo nije samo posledica toga što mladi pisci loše pišu već pre svega činjenice da Mi više nismo mladi.

U našem pozorištu dugo je vladala institucija Genija. Jovan i Branislav, Aleksandar i Ljubomir, Dušan i Siniša, Biljana i (možda ne u tolikoj meri) Milena... svi oni, ma koliko različiti, pripadaju jednoj paradigmi koja je zavisila ne samo od načina funkcionisanja samog pozorišta već i društva u celini. Pisac je osoba koja Zna. Glavni zadatak reditelja, glumca i na kraju publike je da na pravi način *pročitaju* ono što je pisac napisao. A kako se Genije ne postaje nego rađa, reditelji, upravnici pozorišta i ostali koji su se nalazili na pozicijama od kojih to zavisi, u poslednjih nekoliko godina imali su *odgovornu* ulogu da *otkriju sledećeg/ću*.

Od kad sam upisao Akademiju bilo mi je jasno da pozorišna scena nije isto što i *punk* scena, da su tu stvari možda malo drugačije postavljene, ali sam ipak bio ubeđen da ne moram da budem genije da bih našao svoje mesto na njoj. Nisam mogao da zamislim da bilo koja scena može da ima samo jedan tok koji se svakih nekoliko godina obnavlja jednim Novim Imenom.

Kriza dramskog teskta koja je vladala u trenutku kada sam postao aktivan na pozorišnoj sceni Beograda bila je nešto drugačija od ove danas. I tada Mladi naravno nisu umeli da pišu, ali ne zbog toga što mi nismo bili mladi (kao danas), već zato što nismo bili Veliki pisci. Mladi pisci, tek diplomirani dramaturzi, nalazili su se u paradoksalnoj situaciji. Nismo dobijali šansu da radimo, učimo, pa čak ni da neko pročita ono što napišemo jer nismo bili dovoljno dobri, a prepušteni sebi, demotivisani i sa potpuno pogrešnim idejama o pozorištu (isključivo kao o *instituciji* koja je u stanju da zalupi vrata pred nosom) nismo ni imali šansu da postanemo ono što smo danas (Genijalni pisci). Zato je ideja Miloša Krečkovića da 2001. godine započne projekat NovaA Drama u Narodnom pozorištu u Beogradu izgledala spasonosno. Oslobođeni obaveze da budemo genijalni, mogli smo da

R

E

T

[21]

S

A

R

radimo svoj posao, da pišemo svoje i čitamo tuđe tekstove, radimo sa kolegama iz drugih zemalja, učimo... i budemo za to plaćeni?! Sasvim tiho i neočekivano, dogodilo se nešto novo na pozorišnoj sceni. Ne mislim samo na drame koje su tada bile napisane (sve su kasnije bile i izvedene), već na uslove u kojima su nastajale: pisac više nije bio *umetnik koji u samoći svoje sobe stvara remek dela*; tekstovi su nastajali na radionicama, u radu sa nekoliko kolega; tekst se menjao, dorađivao, bilo je neuspelih verzija od kojih se odustajalo da bi se vratilo na stare... Ukratko, nije samo Pisac umro, umrlo je i Delo¹. Ali ono što se rodilo bilo je veoma snažno, bar za nas koji smo učestvovali u tome, dovoljno snažno da se osetimo delom *grupe koja nešto menja*. Čini mi se da nam u to vreme nije bilo baš do kraja jasno šta je to što se promenilo ali osećaj je u svakom slučaju bio tu.

I zaista, scena je prepoznala (možda pre svega *tržišni*) potencijal novog talasa i ubrzo su sva gradska pozorišta imala po nekoliko mladih autora na scenama. U tom periodu izvedene su drame Maje Pelević, Filipa Vujoševića, Minje Bogavac, ali i drugih mladih autora koji nisu bili direktno povezani sa projektom – Dimitrija Vojnova, Aleksandra Novakovića, Ive Modli, Ljubinke Stojanović, Fedora Šilija, Milice Konstantinović, Milene Depolo...

2005. godine došlo je do promena na trusnom tlu Narodnog pozorišta i projekat je ostao bez finansijske podrške i bez Miloša Krečkovića koji se trbuhom za kruhom preselio u Jugoslovensko dramsko pozorište. Nas nekoliko koji smo u tom trenutku upravo završili jedan krug radionica odlučili smo da probamo da nastavimo da radimo kao *no-budget* projekat. Nova drama je sledećih nekoliko godina radila u neobičnim, gerilskim uslovima. Imao sam osećaj da smo skvotovali kancelariju u Narodnom pozorištu. Nismo dakle imali nikakvu finansijsku podršku, ali nas niko nije ni uznemiravao svojom pažnjom. Bili smo prijatno ignorisani od strane ljudi koji su nam ustupali prostor. U to vreme svi dosta pišemo ali u isto vreme pokušavamo da na neki način uključimo i druge kolege. Tako nastaje online arhiva savremenog dramskog teksta nova-drama.org², prvi website te vrste u regionu, i festival scenskih čitanja autora koji su objavili svoje tekstove na sajtu – Staše Bajac, Jordana Cvetanovića, Ivana Pravdića i drugih. Ovaj period nije dugo trajao jer je zavisio pre svega od *aktivističke* energije

.....

¹ Zanimljivo bi bilo detaljno analizirati taj put od pokušaja povratka pozorištu Velikog Pisca (što je projekat NovA Drama u osnovi bio), do ovog trenutka u kom na primer Milena Bogavac po sopstvenom priznanju drame *piše u Photoshop-u* (dakle samom grafičkom postavkom teksta sa jedne strane zahteva da se sa njim igra, da se tekst ne uzima kao nulti predložak *pozorišne predstave*, a sa druge strane sam tekst nudi soptsveno, *papirnatu izvođenje* koje omogućava nov odnos sa scenskim izvođenjem)

² www.nova-drama.org

učesnika a ta energija, suočena sa tihim zidom ignorisanja od strane institucije u kojoj smo radili i šire pozorišne javnosti nije mogla da traje beskonačno.

I pored stihijskog, nedovoljno promišljenog i suštinski neorganizovanog karaktera novog talasa pisaca i spisateljica, rekao bih da je taj udar energije bio koristan na još jednom nivou (osim što je izvođačkoj sceni doneo nekoliko novih imena) – ukazao je na još jedan mogući ugao razmišljanja o našem pozorištu. Možda je kriza o kojoj se dosta pričalo u tom periodu mogla da se posmatra ne kao kriza dramskog teksta, već kao znak potrebe za temeljnim promenama u načinu na koji nastaju izvođačke umetnosti kod nas – u produkcijskim uslovima, u odnosu između pisanog teksta i izvedbenog teksta, i na kraju krajeva – u očekivanjima publike.

Paralelno sa početkom novog *samoosvešćivanja* nezavisne scene u Beogradu 2005-2006. godine, projekat NovA DramA prestaje da postoji u Narodnom pozorištu ali ljudi koji su bili aktivni u njemu nastavljaju da deluju na dva nivoa – u institucionalnom i u okviru lokalnih i međunarodnih nezavisnih, vaninstitucionalnih inicijativa. Minja Bogavac postaje selektorka Ex-teatar festa, festivala eksperimentalnog, alternativnog, niskobudžetnog i angažovanog pozorišnog izraza u Pančevu, Maja Pelević dramaturškinja u Narodnom pozorištu, a ja počinjem višegodišnji projekat „Nedelja nove drame“ na Sterijinom pozorju u Novom Sadu.³

Minja Bogavac je u nemogućim uslovima uspeła da reorganizuje Ex-teatar fest u Pančevu, koji je za nekoliko godina svog novog života postao bitno mesto okupljanja i susreta učesnika nezavisne scene. Na žalost Ex-teatar fest je ove godine (kao mnoge druge dobre inicijative kod nas) pao kao žrtva promene upravljačke strukture institucija kulture.

Maja Pelević je tokom dve godine rada u Narodnom pozorištu nastavila sa nekim od aktivnosti projekta Nova drama – organizovala je čitanja savremenih rumunskih i nemačkih pisaca, a u tom periodu je na sceni Raša Plaović na hrabar način postavljeno nekoliko domaćih i stranih tekstova, što je sve doprinelo utisku da se Narodno pozorište otvara za smelije, savremenije projekte.⁴

.....
3 Ima još nekoliko autora koji su na neki način učestvovali u aktivnostima Nove drame a koji su nastavili da deluju na javnoj sceni (Ivan Pravić – profesor na Akademiji u Novom Sadu, Jelena Kajgo – sadašnja upravnica Bitefa, Milica Konstantinović, Ljubinka Stojanović ...) ali njih ne pominjem jer mi se čini da nisu nastavili da se aktivno bave ovim pitanjima.

4 Ove godine je posle promena na čelu kuće, uprava Narodnog pozorišta odlučila da Maji Pelević ne produži ugovor uz bahato objašnjenje da je ona za njih samo statistički podatak.

Moj rad u okviru festivala Sterijino pozorje takođe sam doživio kao neku vrstu ekscesa – kao da sam se ponovo našao u kancelariji u Narodnom, kao da je neko ponovo jednostavno *tolerisao* naše prisustvo. Tokom tri godine kroz ovaj regionalni projekat je prošlo mnogo zanimljivih i hrabrih autora od kojih je nekoliko nagrađeno (Simona Semenič za tekst „5dečaka.org“ – Grumova nagrada, Slovenija, Goran Ferčec za tekst „Pismo Heineru M.“ – “Über Grenzen sprechen” Austrija) a više njih je i izvedeno na scenama Hrvatske, Srbije i Slovenije. Iako smo sve vreme insistirali na „laboratorijskom“ pristupu radu na tekstovima i pokušavali da objasnimo da je ono što se događa *tokom procesa* možda i važnije od finalnog rezultata, projekat *Nedelja nove drame na Sterijinom pozorju* je tokom godina postao prava mala *fabrika drame* ali i neka vrsta foruma, mesto susreta mladih pisaca, reditelja, teoretičara, kritičara i glumaca. „Rezultatima“ dakle nisam mogao da ne budem zadovoljan ali sam počeo da uviđam da sama ta pozicija neke vrste (loše) *plaćene margine* postavlja granice daljem razvoju projekta.

Koliko god da su (institucionalni i vaninstitucionalni) pokušaji stvaranja platforme koja bi se bavila savremenim dramskim tekstom praćeni bez previše zaniteresovanosti lokalne scene, međunarodna saradnja već godinama postaje sve jača, pre svega zahvaljujući programu organizovanom sa Sterijinim pozorjem koji je omogućio da mnogi mladi reditelji, pisci i teoretičari iz Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore dođu u Novi Sad, kao i saradnji sa festivalom PreGlej iz Ljubljane gde se već godinama tesktovi pisaca i spisateljica iz naše zemlje javno čitaju i štampaju.

Ako pogledamo države bivše Jugoslavije, situacija je slična našoj – pozorišna tradicija je u velikoj meri okrenuta tekstu dok u isto vreme postoji nedostatak institucionalnih programa koji bi se kontinuirano bavili razvojem savremenog dramskog pisanja. Ali razlike ipak postoje. U Sloveniji, sa čijom situacijom sam najbolje upoznat, već godinama pri Gledališću Glej deluje platforma PreGlej. Pod vođstvom Simone Semenič, kroz program Pglab, platforma organizuje radionice i okupljanja tokom cele godine, a jednom godišnje i festival na kom se izvode scenska čitanja u saradnji sa mladim rediteljima. Ova platforma je podržana na programskom nivou od strane Ministarstva kulture i kroz koprodukcije sa Cankarjevim domom, festivalom *Teden slovenske drame* Kranj i AGRFT (Akademija za gledališče, radio, film in televizijo Ljubljana) i svoj način delovanja u velikoj meri duuguje činjenici da na ljubljanskoj katedri za dramaturgiju ne postoje programi za dramsko pisanje. Svake godine se organizuje i međunarodni festival nove drame *PreGlej na glas!* tokom kog se javno čitaju i štampaju dramski tesktovi, organizuju tribine, dramaturške i radionice kritike...

Ono što platformu PreGlej čini naročito zanimljivom je činjenica da postoji u okviru pozorišta Glej. Glej je mesto gde se susreću reditelji i pisci, teoretičari, koreografi i plesači sa nezavisne scene, stvarajući vrstu kritične mase za kritički pristup bavljenja teatrom. U kontekstu naše priče, za dramaturge i vrstu *dramaturgije* kojom se bave, ta činjenica je od presudne važnosti jer međusobna *kontaminacija* do koje dolazi prilikom susreta u Gleju dovodi do novih, hibridnih scenskih formi i novog, razigranog, *siromašnog* teatra. U (Pre)Gleju se neguje eksperiment, ideja o mogućnostima nasuprot jednom jedinom najboljem rešenju...⁵ U Ljubljani su stvari u poslednje vreme počele da se menjaju⁶, ali činjenica je da platforma kao što je PreGlej nikada ne bi mogla da opstane u kontekstu kao što je naš, gde sa jedne strane aktere nezavisne scene ne interesuje rad na tekstu a s druge mladi pisci i dramaturzi često još uvek nisu dovoljno upoznati sa mogućim izvorima finansiranja i samim procesom apliciranja kod državnih i gradskih institucija za nezavisne projekte. Nedostatak motivacije u tom smislu je sasvim razumljiv jer se kod nas još uvek ne zna ko i po kojim kriterijuma odlučuje koji će se projekti podržati.

Na hrvatskoj sceni interesovanje za dramski tekst postoji uglavnom unutar pozorišnih institucija, konkretnije oko Zagrebačkog kazališta mladih, kazališta Gavella, Male scene, Teatra &td u Zagrebu, i HNK u Splitu, koji više-manje kontinuirano postavljaju tekstove hrvatskih autora. Autori/autorkе su prisutni na nezavisnoj sceni tek u ulozi dramaturga/dramatuškinje na plesnim i/ili hibridno-konceptualnim projektima. Dramski tekst se na nezavisnoj sceni tretira, bez obzira na sadržaj i formu, kao nešto preostalo iz sistema institucije, njeno odbeglo čedo, kao nešto što pripada instituciji, i ne pridaje mu se previše pažnje.

Jedna od zanimljivih *dramaturških* inicijativa u hrvatskoj svakako je i *dramaturški kolektiv*⁷, koji su pokrenuli Jasna Žmak i Goran Ferčec 2007. godine s idejom afirmacije novog dramskog pisma unutar programa *Mala noćna čitanja*. U saradnji s Teatrom &td ušli su u projekat koncipiran tako da se svako čitanje organizuje na postojećoj infrastrukturi Teatra &td, tačnije, da se uz minimalno aktiviranje pozorišnog mehanizma koriste/

.....
5 Kao nedavni primer pomenuo bih izvedbe „Časa rascveta“ Mihe Mareka u kojima devet monologa koji čine taj tekst stalno iznova postavljaju na scenu različiti reditelji u novim verzijama.

6 Pored Gledališča Glej koje već godinama postavlja savremene slovenačke pisce uglavnom u nezavisnoj produkciji, i Mesno Gledališče Ljubljansko danas ima trećinu repertoara zasnovanu na domaćim tekstovima sa posebnim fokusom na savremenu dramu

7 www.dramaturšikolektiv.blogspot.com

prilagodbe prostori i tehnička služba već postojećih projekata. *Mala noćna čitanja* potrajala su dve sezone i pročitano je desetak tekstova. Ove sezone dramaturški kolektiv je preko Centra za dramsku umjetnost aplicirao za finansijsku podršku gradskih vlasti, međutim, s obzirom na *ekonomsku krizu*, od njih ništa nije dobio. U međuvremenu je na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu pokrenuta slična inicijativa.

Takođe, inicijativom studenata i diplomaca oseka Akademije dramske umjetnosti u Zagrebu, pokrenut je web portal *drame.hr*⁸ s namerom da se omogući lakši pristup tekstovima hrvatskih dramskih pisaca, njihovoj većoj vidljivosti u javnosti, i kako bi se podstaklo njihovo postavljanje, čitanje i korišćenje.⁹

Ako se sada vratimo na Novu dramu videćemo da se jedno pitanje postavlja od vremena prestanka rada u okvirima Narodnog pozorišta: da li je kontinuirani rad na razvoju novog dramskog pisma moguć bez kontinuirane institucionalne podrške? Ali možda je pokušaj da se ovako postavljen problem reši i sam deo problema. Ako pogledamo vreme i uslove u kojima je nastao novi talas britanske drame (koja je bila uzor autorima projekta NADA) videćemo postoje li određene sličnosti sa našom situacijom.

Sarah Kane, Patrick Marber, Martin McDonagh, Phyllis Nagy, Joe Penhall, Rebecca Prichard, Mark Ravenhill su samo neki od preko dvadeset autora koji su u kratkom vremenskom periodu krajem dvadesetog veka pojavili na pozorišnoj sceni Velike Britanije, ali mnogi smatraju da je prekretnica zapravo bila praizvedba drame *Mojo Jez Butterworth-a* (Royal Court, 1995). To je bio prvi put u prethodnih četrdeset godina (od *Osvrni se u gnev* Johna Osborne-a) da je pozorište Royal Court u Londonu postavilo dramu do tada neizvođenog autora. I ako je političko-ekonomska situacija u Velikoj Britaniji bila kranje „optimistična“ – liberalna levica je bahato uživala plodove „postideološkog“ unipolarnog sveta a svaka vrsta popularnog otpora iz vremena pre tačerizma bila je davno zaboravljiva – mladi pisci i spisateljice koji su nastupali (većina ih je bila u dvadesetim) donosili su su sumoran i nihilističan pogled na svet i novu, brutalnu estetiku. Novi talas je (da bi mogao da se lakše tržišno upregne) dobio zvučno ime: dramaturguja krvi i sperme ili *in-yer-face*.

.....
8 www.drame.hr

9 Zahvaljujem Simoni Hamer i Goranu Ferčecu koji su mi odgovorima na pitanja koja sam im poslao omogućili dodatni uvid u situaciju u Sloveniji i Hrvatskoj. U delu koji se odnosi na hrvatsku scenu koristio sam integralne delove Ferčecovih odgovora koje sam jezički prilagodio ostatku teksta.

Osim činjenice da je u pitanju veći broj mladih autora i *opšteg tona* društvenog trenutka (o čijoj sličnosti bi se ipak moglo dosta raspravljati¹⁰), uslovi u kojima nastaju ova dva talasa su sasvim različiti. Čak i ako izbegnemo naivnu ideju da je britanska Nova drama *nastala sama* odnosno da iza nje nije stajala jasna kultur-politička *odlu*ka, činjenica je da je beogradska Nova drama direktno *proizvedena u instituciji* i ta činjenica je obeležila sve ostale faze u njenom razvoju (gledana kao grupa proizašla iz projekta Narodnog pozorišta i kao talas, „pokret“). Tako posmatrano, ne čudi činjenica da NADA više ne postoji, da se više ne ulaže u *proizvodnju* novih pisaca. Ono što čudi je da se mi tome još uvek čudimo.

Kao što postoje Veliki pisci, kod nas postoji i Veliki teatar. Postoje *samo* Veliki pisci i Veliki teatar. Čak i arhitektura i dizajn enterijera naših pozorišta navode na to. Ona kao da su građena sa ciljem da postignu isti efekat kao hramovi i crkve, da se osetimo malima i da nas podsete da ne treba da dovodimo u pitanje *večne istine* koje smo upravo gledali. Veliki teatar nisu samo velike forme, na primer dramske ansambl predstave. Veliki teatar su *završena* dela, zatvorena formalno i zatvorena za eksperiment, za grešku, dovoljno *čista* da za njih može da se napiše *jasan* PR tekst.

NovA DramA, *proizvedena u instituciji Velikog teatra* za instituciju *Velikog pisca* je dakle *rođena mrtva*, ne samo zbog toga što na institucionalnom nivou nije postojala želja za kontinuiranim istraživanjem, dovođenjem u pitanje, već i zato što se sama *priroda novog pisanja* u velikoj meri protivila uslovima koji su vladali na sceni. Danas je situacija na žalost još gora sa velikim *comeback*-om povampirenog konzervativizma i (drugom stranom istog novčića) *revolucionarnom* tržišnom logikom koja u trenucima krize traži potvrdu u najbanalnijim kič simulacijama pobune. Ali mislim da nisam bezrazložno optimističan ako verujem da je osveščivanje nezavisne scene okolnost koja će ako možda ne sada, onda u bliskoj budućnosti bitno uticati na situaciju na institucionalnoj sceni. Ove dve scene se međusobno definišu i uspostavljaju, i ako uzmemo odnos prema pisanom tekstu, lako je napraviti razliku između pristupa koji dominiraju u svakoj od njih. Jasno je da na to u velikoj meri utiču i produkcijski uslovi i da se oni u budućnosti verovatno neće u velikoj meri menjati ali pozicija teksta kao

.....

¹⁰ U vreme nastanka NovE DramE u Narodnom pozorištu u našem društvu je, i pored snažnih otpora određenih političkih struja, svakako postojala doza optimizma u vezi sa prelaskom na tržišnu ekonomiju i pridruživanja Evropskoj uniji ali je atmosfera opšteg grabeža, korumpirane privatizacije i ambivalentan stav javne scene prema zločinima tek završenih ratova pre podsećala na prvobitnu akumulaciju kapitala iz neke od početnih faza evropskog kapitalizma.

dominantog koda na pozorišnoj sceni verujem da hoće. Bez obzira na to što menadžment institucija kulture dugo nije bio toliko ogrezao u korupciju, kič i bahato razmetanje besmislom, dramaturzi i reditelji koji su inače aktivni na nezavisnoj sceni već sada koriste prilike koje im se pružaju da između ostalog i redefinisanjem pozicije pisanog teksta u izvođačkim umetnostima pokušaju da postave pitanja u vezi odnosa moći na društvenoj/izvođačkoj sceni. Ili da jednostavno ponude drugačije pozorište.

Nekoliko autora, pisaca i dramaturga (dramaturških „timova“) je aktivno na nezavisnoj sceni Beograda. Kada su u pitanju dela u kojima je tekst jedan od bitnih kodova, to su uglavnom manje forme – *stand-up*, *slam* večeri, ulični i aktivistički performansi... Kod složenijih ili većih formi, ovi autori se nalaze u ulozi dramaturga. Danas sve češće dolazi do saradnje dramaturga sa plesačima, vizuelnim umetnicima, koreografima, umetnicima performansa¹¹... i rada na novim, hibridnim umetničkim formama koje ponekad čak prevazilaze okvire izvođačkih umetnosti. Čini mi se da je to je deo procesa nastanka neke vrste zajedničke „baze“ nezavisne scene. I u prethodnim godinama je naravno dolazilo do saradnje između različitih grupa ili pojedinaca na nezavisnoj sceni ali sada je i *sam okvir* postao bitan. Postoji dosta činilaca koji su u poslednje vreme uticali na stvaranje svesti o tom/tog okviru/a (kako god ga nazvali – Druga, „nezavisna“ scena...). Pomenuo bih razgovore o izvedbama na nezavisnoj sceni u okviru TkH foruma za kritiku izvođačkih umetnosti, projekat samoobrazovanja Raškolovano znanje, Ex-teatar fest¹²... ali bih dodao i još jedan koji se možda ne pominje dovoljno – nastanak neke vrste fluidne političke platforme Druga scena koja je u prošloj godini s vremena na vreme naročito postajala vidljiva kroz različite zajedničke inicijative¹³.

U takvim se dakle okvirima otvorio i novi prostor za dramaturge. Do saradnje je dolazilo lako, kao da se stvorio utisak da smo u novim uslovima postali prirodno upućeni jedni na druge ali ova saradnja je s druge strane pred nas stavila i nove izazove. Dramaturgija Druge scene je interdisciplinarna i kao takva daleko prevazilazi okvire na koje smo navikli studirajući na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu.

.....

11 Odličan primer predstavlja „Ono“, koreografa i plesačice Ane Dubljević i spisateljice Milice Ivić, predstava u kojoj su se autorice, između ostalog, na nov i uzbudljiv način bavile odnosom izvođenja (tela) i izvođenja (teksta).

12 Navodim, naravno, pre svega one uticaje koji su meni naročito vidljivi s obzirom da se bavim izvođačkim umetnostima.

13 Najambicioznija inicijativa te vrste u 2009. godini verovatno je bila protest protiv rasističkog ograđivanja romskog naselja za vreme Univerzijade u Beogradu. Više o inicijativi: www.universiade-belgrade2009.com

Mi, koji ne samo da dobro pišemo već i određujemo šta to znači dobro pisati, nismo više dovoljno mladi da bi smo sebe mogli da nazivamo mladim piscima.

To je dakle uzrok krize dramskog teksta, krize kojoj se vraćamo posle nekoliko prosperitetnih godina u kojima su Mladi umeli da pišu za pozorište (zato što smo ti mladi bili Mi).

R

E

T

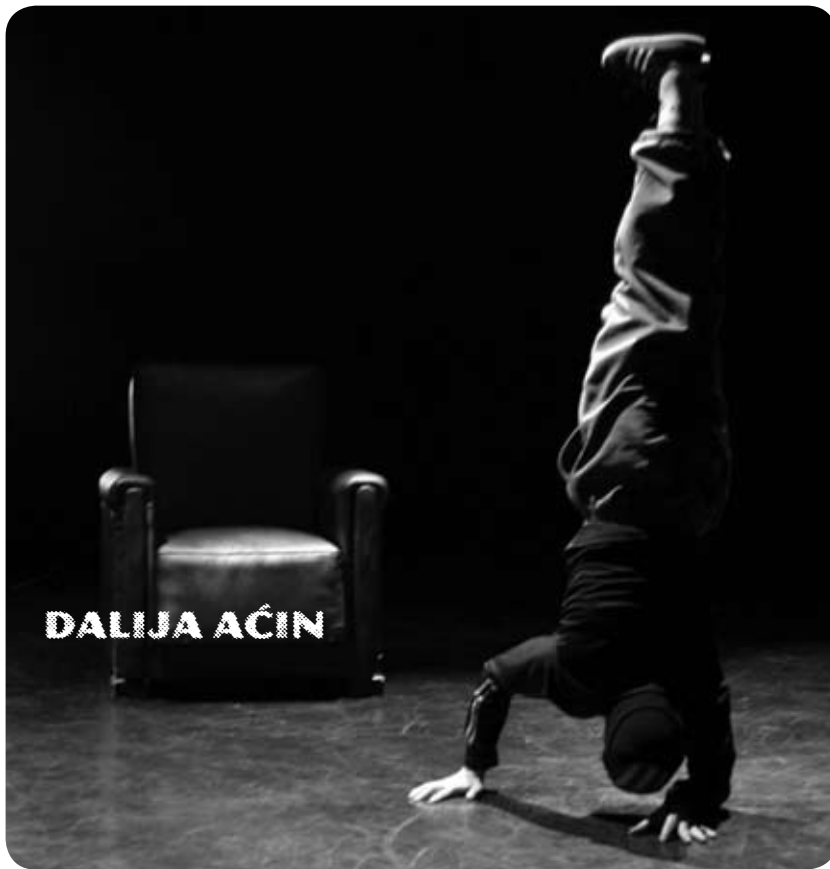
[29]

S

A

R

DIREKTORIJUM PROJEKATA 2009.

Dalija Aćin je rođena 1974. Diplomirala je u Baletskoj školi Lujo Davičo i sticala znanje i prakse iz oblasti savremenog plesa kroz mnogobrojne radionice i rezdencije u Evropi (Pariz, Berlin, Beč, Diseldorf...). Svoje koreografske radove predstavljala je na brojnim festivalima u zemlji i inostranstvu (BITEF, BELEF, Infant, Impulstanz, Tanz im August, Tantzendenzen, Mladi levi, Week of contemporary dance, Oppla, Performa ...) i saradivala sa internacionalnim koreografima (Isabelle Schad, Thomas Lehmen...). Dobitnica je prestižne nagrade Impulstanz festivala 2008. – “Prix Jardin d’ Europe” za predstavu *Handle with Great Care*.

Ko-osnivač je i koordinator Stanice – servisa za savremeni ples, ko-osnivač i član umetničkog borda Nomad Dance Academy.

OH NO!

koncept: Dalija Aćin; koreografija: Dalija Aćin, Recognize Crew; dramaturgija: Saša Božić; izvode: Darko Bursać, Luka Lukić; muzika: Goran Simonoski, Ivan Antić; grafički dizajn: Mihailo Ršumović

premijera: februar 2009, Beogradsko dramsko pozorište.

Upotrebljavajući isključivo pokrete brejk densa (bboying-a) *Oh, no!* predstavlja koreografski iskorak Dalije Aćin u područje drugačijeg plesnog jezika, gde se naglašenom akumulacijom materijala proizvodi atmosfera, a pogled gledaoca biva preplavljen informacijama o inteligentnim telima u pokretu. Još uvek začudan, virtuoзни jezik brejk densa koreografski parazitira na matricama apstraktnog koda savremenog plesa, donoseći nove estetske i metodološke pomake.

U značenjskom polju Aćin istražuje teme muškosti, virtuočnosti i zavodljivosti. Počevši od potrage za skrivenim u muškom telu, posebna pažnja posvećena je istraživanju mesta fragilnosti i smirenja, toposima nepokazanog.

Saša Božić

RADOVI

2009: *Ovo nije ono što mislite da jeste*, Crnogorsko Narodno Pozorište, Podgorica; *Oh, no*, Stanica & BDP; **2008:** *Duet/Meet the Expectations*, BELEF, Tursko Kupatilo; *Knjiga lutanja*, predstava za decu, Malo pozorište „Duško Radović“; *Overdone and Gone / O samoiskušanju*, Beogradsko dramsko pozorište; **2007:** *Handle with Great Care*, Beogradsko dramsko pozorište; **2006:** *There is no exception to the rule because I am never what I have*, sa Isabelle Shad (Berlin), Bitef teatar; *GAMEPLAY*, Beogradsko dramsko pozorište.

KONTAKT

Dalija Aćin
adresa: Branka Krstanovica 9
11000 Beograd
telefon: +381 64 12 82 842
e-mail: dalija.acin@yahoo.com
web: www.dalijaacin.net

Dragana Bulut je koreografkinja i izvođačica bazirana u Beogradu. Učestvovala je u projektima mnogih koreografa u zemlji i inostranstvu. Dvostruka je dobitnica Evropske stipendije za savremeni ples DanceWeb, Strictly Seattle stipendije u Sijetlu, kao i druge, treće i nagrade publike na Festivalu koreografskih minijatura u Beogradu. Njen rad je predstavljan na Balkan Dance platformi, Body–Mind festivalu u Varšavi, Bijenalu mladih umetnika, Sarajevskoj zimi...

Gillie Kleiman je koreografkinja i performerka bazirana u Njukaslju, VB. Sama i u saradnji sa drugim autorima predstavila je svoje radove u različitim kontekstima u Njukaslju, Londonu i Evropi.

Lígia Soares je portugalska koreografkinja koja razvija svoj rad koristeći pokret i tekst kroz koje gradi fragmentovane karaktere, baveći se nedoslednošću ljudskog identiteta. Osnivačica je kulturne asocijacije *Máquina Agradável* u Lisabonu.

Autorke su deo "Embassy of" platforme umetnika iz preko 30 zemalja.

DŽINOVSKÉ ŽENE PREDSTAVLJAJU NAJBOLJU PREDSTAVU U GRADU

autorke i izvođačice: Dragana Bulut, Gillie Kleiman, Lígia Soares; dramaturgija: Ana Vujanović; grafički dizajn: Nina Zeljković; organizacija i PR: Dragana Jovović

premijera: februar 2009, Centar za kulturnu dekontaminaciju

Džinovske žene predstavljaju najbolju predstavu u gradu je plesna predstava koja obećava zabavu, virtuoznost i oštrinu, kroz lepotu, inspiraciju, emociju i ostalo. A svakako, tu su i nezaobilazna društveno-politička angažovanost i teoretska potkovanost plesača. Ovi aspekti vas neminovno uvlače u interakciju, provociraju i šokiraju. Pokazujući krucijalnu moć inovacije i slepog praćenja aktuelnih trendova, predstava računa na postizanje istorijskog značaja i obećava stvaranje novih paradigmi za plesnu scenu budućnosti.

KRITIKA

„Ovo je predstava o tome kako ogromnom brzinom pravimo đubre od skoro svega, izlažući ga kao "problem" ili teoriju ili misao ili telesni pokret. Onoliko koliko boli, toliko joj se možemo i smejeti, ako samo budemo imali vremena, hrabrosti ili strpljenja da je pažljivije pogledamo.“

Alexander Gerner,
*Jacaranda – Platform of arts,
sciences and politics*

RADOVI DRAGANA BULUT

2009: P. Glass *Derišta*, r: B. Đorđev, koreografija u saradnji sa A. Dubljević, D. Murićem, Č. Đerićem; *Inside my flat my mind* sa K. Sandstrom i K. Y. Bigler, Venecijasko bijenale; *E.I.O.*, sa M. Baronceom i E. Gabiom, National Dance Center, Bukurešt; *Puzzle* sa D. Aćin, D. Murićem, A. Todorović, JDP, Beograd; *Džinovske žene predstavljaju najbolju predstavu u gradu*, sa L. Soares i G. Kleiman, Beograd, Lisabon, Novi Sad; **2008:** *Once upon the time... and again from the beginning...* Poznan, Varšava, Beograd; **2007:** *Tek još jedan solo*, Rex, Beograd.

KONTAKT

Dragana Bulut
adresa: Borska 32,
11000 Beograd
telefon: +381 64 17 37 260
e-mail: draganabulut@yahoo.com

Centar za kulturnu dekontaminaciju nastao je, kao nezavisna i neprofitna kulturna institucija, na osnovu inicijative iz 1993. godine koja je pokrenuta radi suprotstavljanja ratnoj politici režima Slobodana Miloševića i osnaživanja otpora civilnog društva. Od 1. januara 1995. godine CZKD počinje javni rad u Paviljonu Veljković, gde putem umetničkog, kulturnog i društvenog angažmana deluje protiv nacionalizma, ksenofobije, netolerancije, diskriminacije, mržnje i straha. U dosadašnjem radu CZKD je organizovao više od 3000 programa – predstava, izložbi, protesta, javnih diskusija, predavanja, akcija, stručnih konferencija i umetničkih kampanja i projekata.

Cilj CZKD-a je transformisanje društvene atmosfere koja je dugo bila kontaminirana orkestriranim nacionalizmom, mržnjom i destrukcijom, kao i promovisanje ljudskih prava i vrednosti. On nudi otvoreni forum za diskusiju u kojem ljudi mogu slobodno da izraze reakcije na događaje u okruženju.

RIZIK #2: SRPSKI FAUST I DRUGI CITATI PROTO-PRODUKCIONI TRIPTIH (HRABROG POZORIŠTA)

1)

SRPSKI FAUST: UMEMSTO PREDSTAVE

- Kritičko čitanje (kon)teksta -

Tanja Simić-Berclaz: SRPSKI FAUST I DRUGI CITATI

UMEMSTO PREDSTAVE, CZKD, 10.12.1996.

koncept čitanja: Boris Bakal/Katarina Pejović

2)

ZATVOR PODUNAVSKE REGIJE

Biljana Jovanović: SOBA NA BOSFORU/CENTRALNI ZATVOR/LETI U GORU
KAO PTICA/ULRIKE MAJNHOF

dramaturška rekonstrukcija i režija: Zlatko Paković

3)

Zorica Jevremović: KOPILE

režija: Anja Suša

U polazištu svake od tri proto-produkcije su dramski tekstovi autorki koje pripadaju različitim generacijama, ali za koje je zajedničko opredeljenje pozorištu najpre određenom idejama rizika, provokacije, sukoba sa neposrednim socijalnim, političkim i umetničkim okruženjem i vremenom u kom stvaraju. Triptih CZKD-a pokreće se u vreme mnogih otvorenih društvenih pitanja koja, za razliku od vremena 1990-ih, ovaj put, ne nalaze artikulaciju u uličnom protestu i građanskom buntu. Da li je pozorište prostor te artikulacije?

RADOVI

2007: Rizik #1 I. Sajko *Evropa+Rio Bar*, r. B. Đorđev u ko-produkciji sa TkH platformom i BDP;

2005: *Pornografija 1,2...4*, A. Miljanić, BELEF, Bioskop Partizan; **2003:** *Hamlet-mašina* i *Medeja*, obala đubrište, N. Osman i N. Kokotović;

2001: *Bordel ratnika*; A. Miljanić; **2000:** *O Nemačkoj*,

A. Miljanić; **1999:** *Mrak letnje noći*, S. Vukićević

...

1995: F.M. Dostojevski/A. Camus, *Zli dusi*, A.

Miljanić

KONTAKT

Centar za kulturnu dekontaminaciju
adresa: Birčaninova 21,
11000 Beograd
tel: +381 11 361 02 70, 361-0954
tel/faks: +381 11 268 14 22
e-mail: centar@czkd.org,
info@czkd.org
web: www.czkd.org

DAH TEATAR

DAH Teatar su osnovali rediteljke Jadranka Anđelić i Dijana Milošević 1991. iz potrebe za temeljnim istraživačkim radom. Od samog osnivanja 1991. njima se pridružuje glumica Maja Mitić a od 1993. glumica Sanja Krsmanović Tasić. 1993. DAH Teatar povećava svoje aktivnosti formirajući DAH Teatar Centar za pozorišna istraživanja sa programom sastavljenim od radionica, predavanja, seminara, gostujućih predstava i festivala. Za stvaraoce DAH Teatra, DAH takođe znači: udahnuti, skupiti snagu, istrajati, biti duhovan, zadržati toplotu stvaranja, pokret, kreaciju. DAH Teatar je nastupao i držao radionice širom Evrope, SAD, Australije i Novog Zelanda.

DVE BABE, ČETIRI MAČKE I TROTINET

dramaturgija, režija, gluma: Sanja Krsmanović Tasić i Maja Mitić; animacija, dizajn programa: Anastasia Tasić; muzika: Aleksandra Đokić; montaža animacije: Jugoslav Hadžić; dizajn i izrada perika: Dragana Lađevac; izrada scenografije: Nikola Tasić; dizajn svetla: Radomir Stamenković

Šta bi bilo kad bi nacrtani likovi oživali i postali stvarni? Kada bi kroz međusobni odnos i razgovor progovorili o važnim pitanjima kao što su: Šta je sreća? A šta prijateljstvo? „Sreća i tuga, deo su životnog kruga, a u krugu dva druga, ili drugarice.“

KRITIKA

„Uvodeći na scenu za decu specifičan pozorišni izraz koji DAH neguje kroz svoj istraživački rad, predstavlja pravo osveženje u pozorišnoj ponudi za decu i doprinosi različitosti i razvoju kvaliteta u kulturi za najmlađe.“

*Diana Kržanić Tepavac,
Predsednica IO ASSITEJ Srbija*

PRELAZEĆI LINIJU

dramaturgija i režija: Dijana Milošević; igraju: Sanja Krsmanović Tasić, Ivana Milenović, Maja Mitić; scena i video: Neša Paripović; video produkcija: Boško Prostran; kostim: DAH Teatar; zvuk: Jugoslav Hadžić; svetlo: Radomir Stamenković.

Predstava *Prelazeći liniju* zasniva se na tekstovima iz knjige *Ženska strana rata* u izdanju aktivističke grupe Žene u crnom (2007). Knjiga je zbornik autentičnih svedočenja žena o ratovima koji su vođeni na tlu nekadašnje Jugoslavije od 1991-1999. Sva svedočenja su u prvom licu, bez komentara ili drugih vrsta upotreba ili zloupotreba.

RADOVI

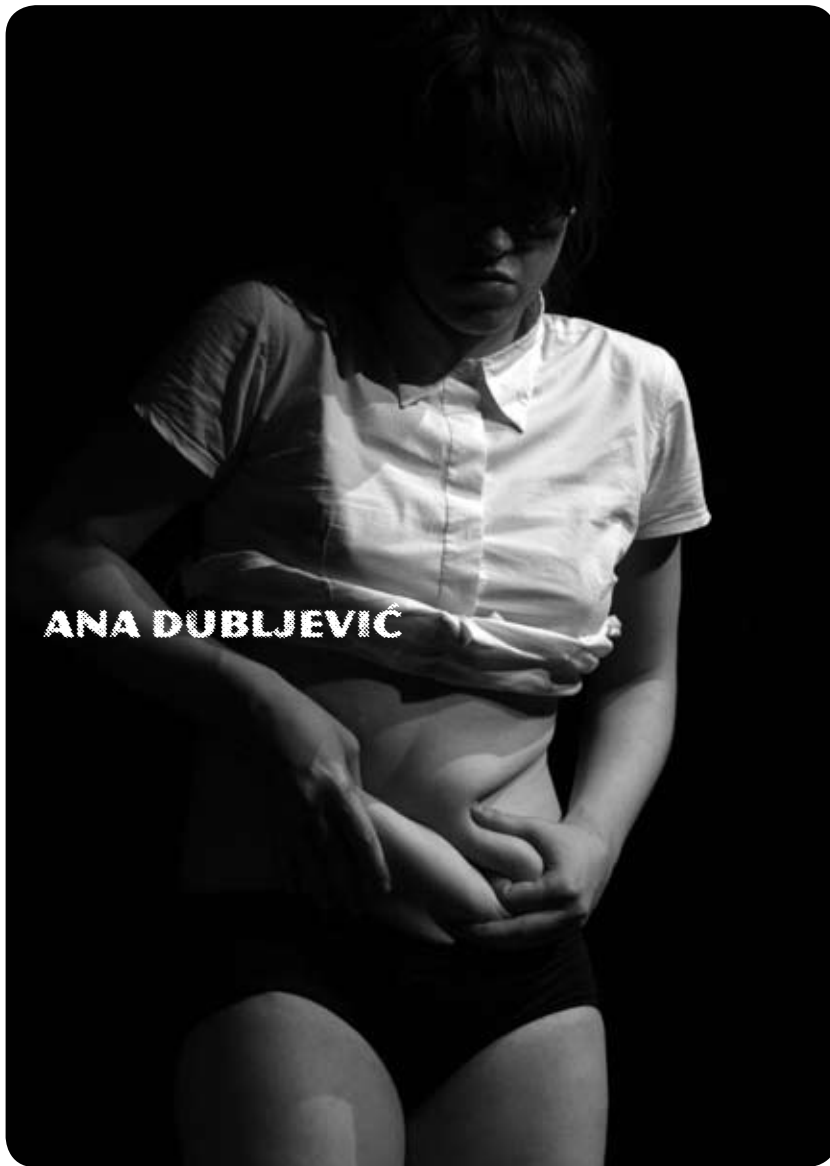
2008: *Nelvidljivi grad*, performans u gradskom prevozu; **2007:** *Traženje grada*, ruševine Narodne biblioteke na Kosančićevom Vencu; **2006:** *Priča o čaju*, DAH Teatar; **2005/2006:** *Vodič kroz alternativnu istoriju Beograda*, trgovci i ulice Beograda; **2005:** *Alice and Kafka are Dead/Long Live the Rosenbergs*, Atlanta, SAD; **2002:** *Cirque Macabre*, Bitef Teatar; *Ples sa tamom*, REX, DAH Teatar; *Unutrašnja Mandala*; MTM, Mostar; **2000:** *Mape zabranjenog pamćenja*, Atlanta, SAD...

...

1992: *Darovi naših predaka*.

KONTAKT

DAH Teatar
adresa: Marulićeva 8
11000 Beograd
telefon: +381 11 244 1680
faks: +381 11 244 1680
e-mail: dahteatar@sbb.co.yu
web: www.dahteatarcentar.org

ANA DUBLJEVIĆ

<http://www.facebook.com/profile.php?id=736399038&ref=ts>

ONO

koreografija i izvođenje: Ana Dubljević; tekst i dramaturgija: Milica Ivić; tekst govori: Anđela Stamenković; dizajn zvuka: Boža Podunavac; tehnička podrška: Stefan Mažić; grafički dizajn: Marko Stojaković; fotografija: Ana Blažić Pavlović

premijera: maj 2009, Beogradski plesni centar – UK „Vuk Karadžić“

ONO je plesni solo koji se bavi pitanjem tela. Započet je istraživanjem odnosa neverbalnih i verbalnih govora i jezika tela. Šta se dogodi kada damo reč telu? Koliko telo može da se verbalizuje? Koliko verbalno može da se ovaploti? Koreografski materijal je nastao iz istraživanja “sopstvenog” pokreta tela. Ceo projekat inspirisan je „Četvrtim telom“ Pola Valerija iz studije *Some simple reflections on the body*. ONO takođe ispituje mogućnost nekolektivnosti pecepcije prestave kao javnog i kolektivnog događaja. Premešta se “u” posmatrača. Predstava se upoedinjuje i “privatizuje”. Čini očiglednom činjenicu da ima onoliko predstava koliko ima posmatrača.

ONO govori samo o sebi, ali ne i samo o sebi.

RADOVI

2009: *Ono*, UK „Vuk Karadžić“ – Beogradski Plesni Centar; **2008:** *Trigger Happy*, kolaboracija sa Ljiljanom Mihajlović (SLO), Stara Elektrarna, Ljubljana; *ZippHopp Music*, kolaboracija sa Werner Puntigamom (AUS), Muzej Afričke Umetnosti, Beograd; **2007:** *Watch out. Watch in.*, Malo Pozorište „Duško Radović“; **2006:** *Relax!*, Inteatro Polveridi, Italija.

KONTAKT

Ana Dubljević
adresa: Blagajska 13, Beograd
telefon: +381 63 344 753
e-mail: adubljevic@sezampro.rs

ZOE GUDOVIĆ
(PUTUJUĆI FEMINISTIČKI KARAVAN U OKVIRU
16 DANA AKTIVIZMA PROTIV NASILJA NAD
ŽENAMA)

Zorica Zoe Gudović, rođena 1977. godine u Beogradu. Queer feministkinja, apsolutkinja Art Management-a na Akademiji lepih umetnosti u Beogradu. Od 1995. uključena u rad i istraživanje neformalnih i angažovanih pozorišnih formi. Od 1998 godine uključena je u rad feminističke grupe "Žene na delu". U svojoj praksi spaja art i aktivizam u cilju promene postojeće svesti i društvenih odnosa. Suosnivačica je Act Women, lezbejske pozorišne grupe nastale 2003, i jedna je od suosnivačica aktivističke grupe "Queer Beograd". Trenutno radi u Rekonstrukciji Ženski fond. Radi kao organizatorka, producentkinja, pozorišna edukatorka i performerka u zemlji i inostranstvu. Učestvovala je na festivalima u Beogradu, Novom Sadu, Ljubljani, Zagrebu, Skoplju, Beču, u Danskoj, San Francisku, Berlinu itd. Inicijatorica i organizatorka uličnih performansa u okviru *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama*.

AKO MRTVE USTANEMO... DRUŠTVENO ANGAŽOVANI PERFORMANS O UBIJENIM ŽENAMA

režija: Ivana Koraksić; glumice: Biljana Stanković – Lori, Vesna Bujošević, Zorica Nikolić, Ana Imširović; scenario: Jelena Andelovski; scenografija: Marija Vidić; tehnika: Nikola Cakić; fotografija: Biljana Rakočević; video: Aleksandra Nestorov; organizacija: Zoe Gudović
 Performans je izveden na trgovima: Beograd 25.11; Novi Sad 27.11; Vranje 01.12; Niš 02.12; Leskovac 03.12.

U saradnji sa Autonomnim ženskim centrom, Rekonstrukcijom Ženski fond, Mreža Žene protiv nasilja i Kulturnim centrom Rex.

Kampanja *16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama* obuhvata nekoliko različitih akcija. Putujući ulični performans kroz gradove Srbije već sedam godina predstavlja centralni deo Kampanje. Svake godine ulični performans bavi se određenim aspektom društvenog problema muškog nasilja nad ženama. Ovogodišnji ulični performans *Ako mrtve ustanemo* posvećen je ubijenim ženama. Performans se pre svega bavi sudbinama žena ubijenih u javnim prostorima. Tokom 2008. godine u Srbiji je ubijeno 49 žena. Institucije države kao ni okolina nisu adekvatno reagovali na pozive za pomoć i zaštitu koje je većina ubijenih žena upućivala. Performans *Ako mrtve ustanemo* kao direktna ulična akcija podseća nas da je ubistvo krajnja i najdrastičnija posledica muškog nasilja nad ženama.

RADOVI

(nastali u okviru kampanje 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama)
2008: *Ne mogu da odem, zato što...* Velika Plana, Smederevo, Vlasotince, Niš, Novi Bečej, Novi Sad, Loznica, Ženski zatvor Požarevac i romsko naselje Pančevački Rit; **2007:** *Reagujmo dok ne bude kasno!*, r. I. Koraksić, 22 grada u Srbiji; **2006:** *Vidite li nasilje nad ženama?*, r. Z. Gudović; **2005:** *Crveni karton za nasilnika!*, r. I. Koraksić; **2004:** *One nemaju poverenja, zašto?*, r. J. Dakić; **2003:** *Zašto ih nema među nama?*, r. J. Dakić.

KONTAKT

Zoe Gudović
 telefon: +381 63 455 845
 e-mail: zoe.gudovic@gmail.com
 web: www.rwfund.org

Grupa Hajde da... je nevladina organizacija koja je do sada u velikoj meri bila angažovana na polju rada sa različitim marginalizovanim grupama, interkulturalnog učenja i aktivizma mladih.

Od 2008. realizuje projekat „Okvir tela“ sa ciljem da podstakne dijalog između osoba sa invaliditetom, koreografa i igrača savremenog plesa. Organizovano je nekoliko ciklusa radionica koje su vodili Gesel Mason (SAD), Victoria Malin i Elinor Baker (CandoCo, UK), Sanja Krsmanović Tasić i Boris Čakširan (SRB). Osim u Beogradu, inkluzivne radionice savremenog plesa realizovali smo i u Paraćinu i Podgorici.

RESET

koreografija: Danica Arapović; muzika: Aleksandra Đokić; kostim, scena i dizajn svetla: Boris Čakširan; dramaturgija: Marko Pejović; igraju: Ana Ignjatović-Zagorac, Danijel Todorović, Jelena Stojiljković, Jovana Rakić, Senad Sopnić, Stojan Simić; fotografija: Aleksandar Milosavljević; koprodukcija: Grupa „Hajde da...“ i Ustanova kulture „Vuk Karadžić“

premijera: decembar 2009. UK „Vuk Karadžić“

Elektronski sistemi imaju svoj život. Nastaju i rade. Nekada nisu u stanju da prepoznaju druge sisteme i kopatibilno saraduju. Nekada se kočje, ulaze u nekontrolisano stanje i „padaju“. Moraju se zaustaviti, prekinuti sve aktivnosti da bi procesori ponovo mogli da se pokrenu. Izgleda da je isto tako i sa ljudima. Predstava RESET je zapravo priča o buđenju, o ponovnom pokretanju.

KRITIKA

„Primenjujući na svoje izvođače tehnološki termin „reset“ Danica Arapović je podjednako uspešno prikazala „padanje“ plesnog sistema, trenutno zaustavljanje i njegovo ponovno pokretanje, njegovo buđenje kroz pokret.“

Milica Zajcev,
Dnevni list Danas

RADOVI

2009: *Performans kao sredstvo društvene akcije*, međunarodni projekat (umetnici iz FYROM, SI, RO i SRB), voditelj Johannes Daimling; **2008:** *Kriva za Gausa*, UK Vuk Karadžić; **2004:** *Uaaa nepravda!* animirana serija za decu osnovnoškolskog uzrasta. Jedna epizoda serijala je dobila nagradu Saveta Evrope na konkursu za kratku video formu u okviru kampanje *Dosta*.

KONTAKT

Grupa Hajde da...
adresa: Knez Danilova 12/84
11000 Beograd
telefon/faks: +381 11 3240 425
e-mail: marko@hajdeda.org.rs
web: www.hajdeda.org.rs

Umetnička grupa Hop.La! osnovana je 2005. godine u Beogradu. Glavna polja zanimanja i delovanja Hop.La! su autorske umetničke produkcije, programi participativne umetnosti i istraživanja u oblasti estetike i psihologije umetnosti. Irena Ristić (1970.) diplomirala je pozorišnu režiju na Fakultetu dramskih umetnosti, magistrirala psihologiju na Filozofskom fakultetu, trenutno priprema doktorsku tezu na Univerzitetu umetnosti u Beogradu. Radila na 'velikim' i 'malim' scenama Beograda, Zrenjanina, Kruševca, Vršca, Banjaluke i Hala u Tirolu. Učestvovala na većem broju festivala, konferencija i naučnih skupova. U poslednjih par godina, posvećena je empirijskim istraživanjima u oblasti kreativnosti i projektima interdisciplinarnog karaktera.

SOBA MALIH STRAHOVA

autor: Irena Ristić; kamera: Ivan Todorovski; montaža: Ana Radojičić; muzika: Ah.Ahilej; igraju: Sanja Radišić, Magda Popović, Miloš Paunović, Ana Radonjić, Marko Marinković i dr.

premijera: 22. oktobar 2009, REX

SOBA MALIH STRAHOVA ispituje doživljaj praznine i izolovanosti, uslovljen memorijskim tragovima ranih trauma. Nastala je kao rezultat eksperimenta u kome je dramski postupak kombinovan sa video duelom i elementima zvučne instalacije, dok je opažanje uslovljeno specifičnom pozicijom publike, smeštene između dve ukrštene projekcije, negde u prostoru rascepa i/ili praznine.

KRITIKA

„Ono što je na ekranu tiče se i vas, i zahteva reakciju. Narativni horizontalni tok gubi primat pred vertikalnim suočavanjem sa situacijom, i donosi nam tako potreban upliv svesti i introspekcije u lažni život maski koje nosimo. Tako se *Soba malih strahova* pretvara u laboratoriju u kojoj se naš strah nagriza, razgrađuje i oslobađa oklopa koji smo sami oko njega napravili.“

Dragan Dimčić
Beograd, 1. novembar 2009.

RADOVI

2008: *O nasilju*, po motivima Tita Andronika, režija: A. Nikolić, u saradnji sa NP Kikinda; *Nisi zaboravila samo se ne sećaš više*, S.Semenič, režija: A. Nikolić, u saradnji sa Glej Teatrom, Heksnfest/ Slovenija; **2007:** *Sam sebi žena*, D. Rajta, u režiji A. Nikolić, Galerija Progres; **2006:** *Saga*, I. Ristić, CZKD, Beograd; **2005:** *Obdukcija*, I. Ristić, Muzej savremene umetnosti, Beograd; **2004:** *On The Way...Seeking*, I. Ristić, Washerei P, Hal u Tirolu, AUT.

KONTAKT

Irena Ristić / Hop.La!
telefon: +381 64 899 3509
e-mail: hopla@hop-la.org
web: www.hop-la.org

ISTER TEATAR

ISTER je antičko ime reke Dunav, koja povezuje dva različita sveta, dve različite civilizacije. Ister teatar je osnovan 1994. godine kao pozorišna trupa čiji rad karakteriše istraživanje i povezivanje plesnih tehnika i tehnika dramskog izraza u fizički teatar. Rad na ličnim pričama, autentičnim zapažanjima sveta, konkretnim emocijama, od izuzetne je važnosti za nastanak predstava i performansa koji pokušavaju da skrenu pažnju na istinu okruženja u kome živimo. Provokacija a ne odgovor. Prostor kao mesto komunikacije bitno odredjuju rad na uličnim performansima koje Ister takođe neguje. Ister teatar je učestvovao na mnogim domaćim i inostranim festivalima i gostovao u Bugarskoj, Rumuniji, Velikoj Britaniji, Italiji, Holandiji, Nemačkoj, Egiptu. Ister je jedan od osnivača i član Asocijacije Nezavisnih teatarara – Beograd i Stanice – servisa za savremeni ples.

SMOKING KILLS

napisao: Damir Vijuk; postavka i adaptacija: Filipović / Vijuk; igra: Igor Filipović
premijera: april 2009. Magacin u Kraljevića Marka

Smoking Kills je po žanrovskom opredeljenju najbliži formi *one man show-a*, a po svojoj strukturi je kolažnog, *copy-paste* tipa, u čijem je izvodenju dozvoljena i poželjna svaka vrsta improvizacije i dogradnje.

KRITIKA

„Pušenje ubija! I to nije smešno. Pa, ipak, razlog za osmeh su Damir Vijuk i Igor Filipović, autori prvog, pravog beogradskog „lecture performansa“ koji pleni oštrinom i koncentracijom, potrebnom da se gorko predavanje o bolestima civilizacije, preruši u stand up komediju, koja se igra pred punim klubom...“

Milena Bogovac, Večernje novosti

TRI SESTRE GLEDAJU ČEHOVA

konceptija, režija i koreografija: Čarni Đerić; adaptacija i dramaturški savet: Bojan Đorđev; kompozitor: Nenad Jelić; scena: Ljubimir Todorović; kostim: Ister teatar; dizajn svetla: Paun Pavlović; fotografija i grafički dizajn: Aleksandar Milosavljević; stručni štab: Anđelija Todorović, Danica Arapović i Damir Vijuk; igraju: Srđan Ivanović, Dušan Murić, Miloš Timotijević, Petar Ćirica i Jelena Jović; glasovi tri sestre (off): Maja Mirković, Marta Popivoda i Ana Vujanović; produkcija: Ister teatar; koproducent: Malo pozorište „Duško Radović“; premijera: jun 2009. Malo pozorište „Duško Radović“

Brisanjem tekstova tri sestre iz komada ova inscenacija Čehova postavlja publiku u poziciju Olge, Maše i Irine. Iako se ovaj rediteljski postupak na prvi pogled može učiniti radikalnim, on samo dalje razvija jednu od osnovnih odlika čehovljevog dramskog pisma – gde njegovi dramski likovi, a naročito oni glavni, 'jedva dolaze do reči', 'trpe', 'ne delaju'. Njihovi problemi, dileme, razmišljanja, duboko su uronjeni u rasprisanu svakodnevicu koja svojom banalnošću poništava svaku veliku reč, u kojoj nema mesta za (dramskog) junaka.

RADOVI

2008: *Poliptih*, Dah teatar – centar za pozorišna istraživanja; **2007:** *Tri sestre ili okolo naokolo Čehova*, MKM, Teatro della Contraddizione – Milano (Nagrada Dimitrije Parlić); *Bum tras - deda pas*, koprodukcija sa Bitef teatom; [...] **2002:** *Lista sumnjivih ili ko je pojeo puding*, Bitef teatar;

...
1994: *Ostrvo – ples atoma*, Sava Centar, festival *Art saves life* (Dah teatar).

KONTAKT

ISTER TEATAR
adresa: Karlovačka 26
11080 Zemun
telefon/faks: +381 11 26 19 705
e-mail: isterteatar@gmail.com

Kino grupu čine autori:

Nađa Jovanović (slikarka), Nemanja Nikolić (dramaturg), Milica Vukelić (sociološkinja), Ivana Koraksić (rediteljka), Marija Šujica (vizuelna umetnica), Bojan Milosavljević (reditelj) i Miona Petrović (plesaćica).

Kino grupa je osnovana u zimu 2009. godine u Beogradu, sa idejom da istražuje sadejstva različitih umetnosti u izvođenju performansa.

Kino grupa se bavi stvaranjem pokretnih slika (*kinema*, grč.-pokret). Kino grupa pravi site-specific performanse, zasnovane na neverbalnom, fizičkom izrazu.

Bojan Milosavljević (Kruševac, 1976.) diplomirao pozorišnu i radio rediziju na FDU. Umetnički direktor MAPA (Amsterdam) za Srbiju.

Član ASSITEJ (Srbija) i SDUS, sa statusom slobodnog umetnika.

Osnivač Kino grupe.

KINOLIT

autori i izvođači: Kino grupa; supervizor: Frits Vogels; saradnik na zvuku: Vladimir Jovanović; muzika: Simeon Ten Holt „Canto Ostinato“; produkcija: G.O. ZVEZDARA i UK „Vuk Karadžić“ u saradnji sa Centrom za kulturu „Stari grad“ i MAPA akademijom (www.mapa.nl).

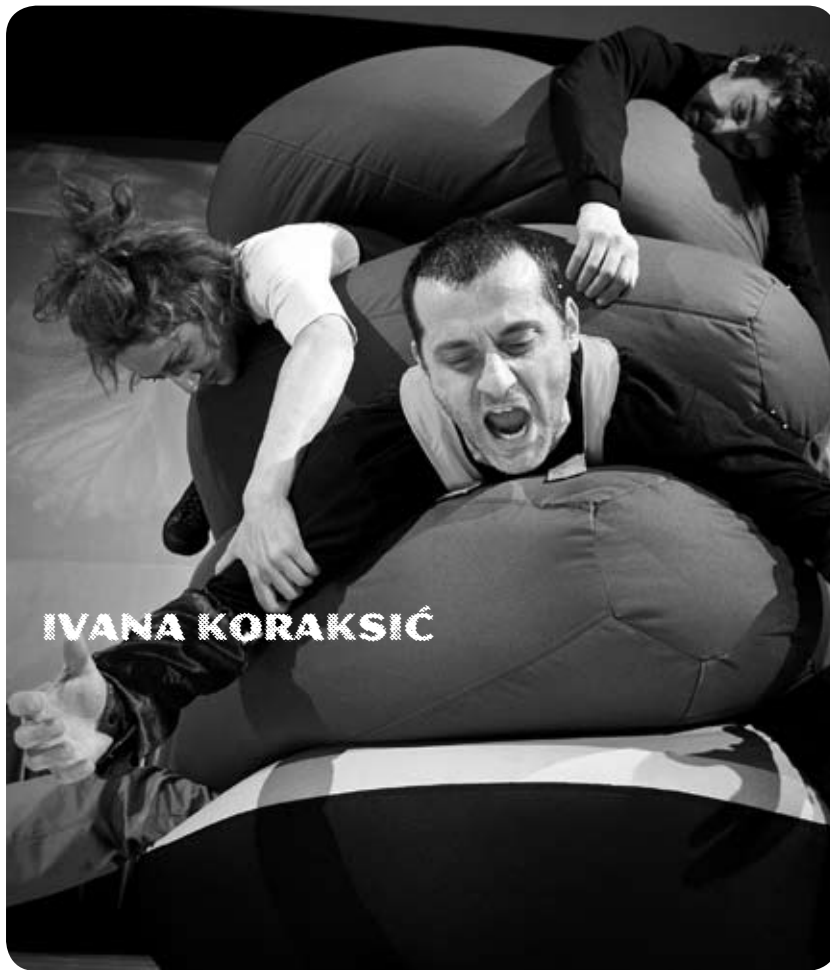
Ambijentalni fizički performans *Kinolit* izveden je na prelazu dana u noć. Kontekst performansa je astronomski, astrološki i eshatološki. Struktura performansa je segmentna i asocijativna. U materijalističkom, nihilističkom dobu *Kinolit* podseća na osnovni metafizički položaj čoveka u kosmosu, koji je određen nebom i zemljom.

RADOVI

2009: *Kinolit*, UK Vuk Karadžić, INFANT, Novi Sad; *Situacija ispod 0*, („Bezdan“, „Utroba“ i „Zid“), UK „Vuk Karadžić“, na gradilištu, u toku renoviranja

KONTAKT

Bojan Milosavljević
adresa: Bulevar Vojvode Mišića
39A/37
11000 Beograd
telefon: +381 11 264 7006
+381 63 89 22 783
e-mail: boljene@yahoo.com

Ivana Koraksić je rođena 1979. godine u Zemunu. Reditelj, performer, klovn, žongler. Diplomirala je pozorišnu i radio režiju na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu. Jedna od osnivača/ica Cirkusfera. Osnovana 2008. godine,

Cirkusfera je organizacija za razvoj novog cirkusa, uličnog teatra i umetničke animacije.

OJ SRBIJO MEĐU ŠLJIVAMA! (RODOLJUBIVI DADAISTIČKI SOARE)

ideja, režija i scenografija: Ivana Koraksić; DADOLJUBI: Milan Manić, Dušan Murić, Miona Petrović, Igor Filipović; kostim, video, dizajn plakata i flajera: Tamara Jovanović; fotografije: Milica Vukelić; produkcija: Cirkusfera

premijera: 22. decembar, 2009, Dom Vazduhoplovstva u Zemunu

Jedna plesačica + jedan glumac + jedan klovn/cirkuzant + jedan ZUM (zvezda umetničkog muljanja) = četiri šljive (plumes univerzalis). Četiri šljive + dadaizam + manifestizam + rodoljubiva poezija = pozorišna predstava. Predstava o želji da se ode Odavde: iz Srbije, od civilizacije, sa planete... ili da se uđe u neki drugi Sistem. O pokušaju pravljenja svog Sistema i nemogućnosti pobune. Kritika svakog Sistema. Sve je Svejedno.

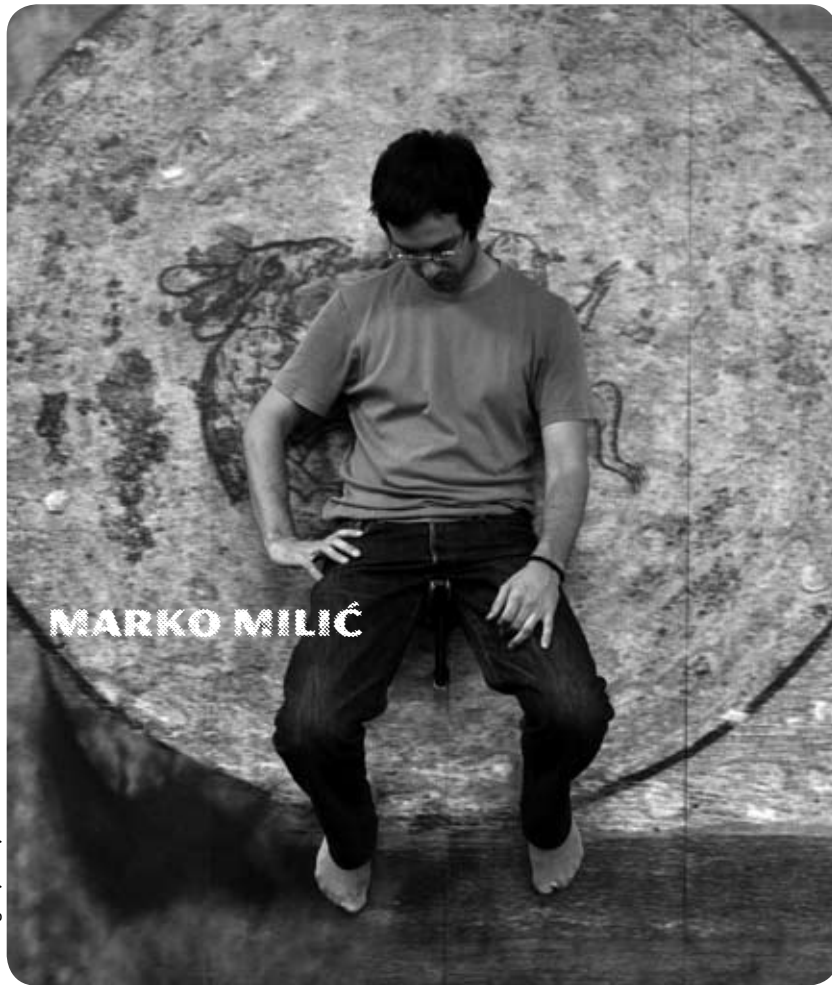
...A sve to izvedeno za četvoro vojnika. Mmmmmmmmm.

RADOVI

2005-07-08-09: performansi protiv nasilja nad ženama u produkciji Žena na delu i Autonomnog ženskog centra izvođeni u dvadesetak gradova širom Srbije; **2007:** *Patafizika* Ežena Joneska, NP Toša Jovanović, Zrenjanin; Spektakl *Dionizijska svečanost*, proslava povodom 50 godina Univerziteta Umetnosti u Beogradu; **2006:** *Pisati skalpelom* Petra Mihajlovića, Pozorište „Joakim Vujić“, Kragujevac; **2005:** *Sunčicin plamičak*, solo klovn šou, SKC, Beograd; **Cirkusfera: 2009:** *Kabare Spontana*, (razni marginalni umetnici), Kulturni Centar Reks

KONTAKT

Ivana Koraksić
adresa: Čukovačka 36,
11080 Zemun
telefon: +381 64 14 96 162,
+381 11 31 69 634
e-mail: ivkakor@yahoo.com
web: www.cirkusfera.org

Marko Milić je rođen u Beogradu 1981. godine. Od 1995. bavi se fotografijom i učestvuje u radionicama u Centru za kulturu Stari grad, a od 2002. započinje sopstvene performanse. Tokom 2006. do 2008. uglavnom je radio kao performer, saradujući sa autorima iz Srbije, Hrvatske, Holandije, Nemačke, Bugarske. 2006. dobija stipendiju Danceweb u Beču. Deo je internacionalnog umetničkog projekta *sweet and tender collaborations*.

(DVA MESECA)

autor: Marko Milić; asistentkinja: Andreja Široki; scena: Rodoljub Čolaković; svetlo: Jelena Markov; organizacija: Milica Urić

premijera: 25. februar 2009. Magacin u Kraljevića Marka

(Dva Meseca) je performans u kome sedim na sedištu bicikla u mraku, ispred murala iz Deokhwa-ri grobnice, dok me osvetljava žuta Biopton lampa. Lampa na svaka 2 minuta proizvodi prepoznatljivi medicinski ton i daje nam priliku da budemo u trenutku ili da nastavimo da sanjarimo.

RADOVI

2005: *Hotel piece* sa Sanjom Cekov i Ivanom Elezović, Hotel Vojvodina, Novi Sad; **2003:** *Ž ili P*, ulaz Narodnog pozorišta, Beograd; **2002:** *Šibica*, SKC Beograd; *Stid*, Knez Mihajlova, Beograd.

KONTAKT

Marko Milić
e-mail: najezeru@yahoo.com
web: www.sweetandtender.org

Mimart je jedan od prvih istraživačkih teataru u EX-YU osnovan 1984. godine u Beogradu. Nela Antonović, osnivač i umetnički vođa do danas, istražuje mogućnosti pomeranja granica pozorišta metodom kreativne vizuelizacije Mimart. Autorka je 43 predstava i preko 400 performansa. Objavila je knjige: *Mimart godovi* (2000.), *Fenomenologija pokretom* (2004.), i e-knjiga „25“ (2009.) povodom 25 godina rada. Mimart je učestvovao na mnogim pozorišnim festivalima: Prag, Moskva, Sarajevo, Gelzenkirhen, Herne, Rostov, Antwerpen, Soči, Pariz, Lviv, Oslo, Podgorica, Užgorod, Kiev, Napulj, Zagreb, Kluž, Novi Sad, Subotica, Niš, Kotor, San Marino i mnogi drugi, kao i na vodećim video festivalima interaktivnih umetnosti u svetu. Dobitnik je mnogih nagrada i priznanja. U eri sveopšte težnje ka vizuelizaciji i spektaklu kao modelu društvenog i kulturnog života, MIMART teatar u diskreciji traga za smislom savremene umetnosti. Član je STANICE.

MEMORANDUM I OKTAGON

koncept i režija: Nela Antonović; dramaturg: Dragan Grbić; dizajn zvuka: Predrag Radovančević; kostimi i rekvizite: Anđelija Marković; scenografija: Nikola Nikolić i Anđelija Marković; video: Lidija Antonović ANT

MEMORANDUM (I ČIN)

igraju: Dušan Murić, Dragana Stanisavljević, Ana Bastać, Predrag Radovančević, Lidija Antonović, Rita Gobi/Dubravka Subotić
premijera: 23.04.2009, SKC, Beograd; Festival FIAT, Podgorica

Umetnik u procesu stvaranja prolazi kroz laboratoriju, kroz rad na sebi u okviru individualne mitologije, kroz borbu i žrtvu pa nekada i rat, biva izložen stotinama uticaja muza i Mefista, biva osuđen i hiruški pokrpljen, a na kraju se dolazi do apsurdne situacije gde umetnik sam sebe jede, zapravo samokritikuje i sam sebi sudi.

OKTAGON (II ČIN)

igraju: Ana Bastać, Predrag Radovančević, Dubravka Subotić, Ivan Milenković - Macaco (Capoeira), Marina Bukvički, Lidija Antonović (kamera)
premijera: 25.04.2009, Bitef teatar, Beograd;
festivali: FIAT, Podgorica; INFANT, Novi Sad; CHALANCHI, San Marino- statua

Scena kao prostor istraživanja, grešaka, napredovanja, rada na sebi, arena u kojoj se može postati nevidljiv, zatrpan dubretom, hvaljen, uplašen ili srećan. Ova predstava je posvećena otvaranju "nove televizije Oktagon" koja prati savremenu umetnost na planetarnom nivou, gde se kroz ironiju govori o njenom položaju u današnjem društvu.

KRITIKA

„Priča ispričana i nagoveštena telom i pokretima – o traganju, identitetu, biću, postojanju, pronalaženju... Komad izbudljiv, zahtevan za gledaoca, povremeno hermetičan, ali i invetivan i fascinantan u određenim delovima (kapuera pokreti, ples iz udaraljke, ples u mreži)...“

Jelena Jovanović, Time Out

RADOVI

2009: SPOT, Festival autoperformansa, MIMART 25-SKC; *Illuminacije*, festival Tvrdjava Teatar, Smederevo; **2008:** ČVOR, Beogradski plesni centar; **2007:** *Fairies in bionic convergence*, Magacin-DOB; *Slepa Ulica*, REX; **2006:** *Raskršće*, DOB; **2005:** DAR, SKC; **2004:** *Znakovi pitanja*, Atelje 212; *Romeo i Julija*, BELEF
...
1985: *Urbis ludus*, SKC

KONTAKT

TEATAR MIMART
Nela Antonović
adresa: Gandijeva 11/31
11070 Beograd
telefon: +381 11 31 76 188
+381 63 80 75 810
e-mail: mimart_na@hotmail.com
web: www.teatarmimart.org.rs
facebook.com/mimartteatar

MUDRA teatar je 2004. godine osnovala grupa pozorišnih umetnika okupljenih oko projekta *Ples, jezik, identitet* čiji je cilj bio istraživanje plesnih formi i tehnika fizičkog teatra kao svojevrsnih jezika koji prevazilaze geografske, političke i kulturne granice među nacijama i tragaju za mogućnostima komunikacije izvan domena u kome govorni jezik postoji kao smisleno sredstvo izražavanja. Ovaj teatar već duži niz godina realizuje jedan sveobuhvatan edukativni i umetnički program u kome se teorijski diskurs, praktična obuka i kreativni rad prožimaju i dopunjuju sa jasnim ciljem da se u našim scenskim umetnicima probudi i odneguje svest o energetskim potencijalima tradicionalnih plesnih izraza iz različitih krajeva sveta, između ostalog i sa naših prostora.

KOŽA JE ZID

po motivima *Dom Bernarde Alba* Federika Garsije Lorke

igraju: Andrijana Lubina, Jelena Stojiljković, Jovana Rakić; koncept i režija: Mudra Teatar; dramaturgija: Goran Milenković; muzika, vokali, violina: Ivee Aleksandrović Ivana; kostim: Boris Čakširan; scena: Andrijana Lubina; dizajn svetla: Paun Pavlović; tehnika: Petar Kalinić, Borislav Stamenkov; koprodukcija: MUDRA Teatar i UK „Vuk Karadžić“ u saradnji sa Beogradskim plesnim centrom

premijera: oktobar 2009, UK „Vuk Karadžić“

Naša igra polazi od ubeđenja da snažna represija odgovara ljudima, da prepuštanje utvrđenim zakonima pruža mir ma koliko mračan on bio. Pomiriti se sa strogim zabranama znači osloboditi se lične odgovornosti. Najlakše je biti pokoran. Ali šta se dešava sa nepokornima? Zašto čak i tada kada prekorače sve zabrane, kada strgnu sa sebe sve pogodne uniforme sloboda ne nastupa?

Koja je to poslednja prepreka?

Da li je to sama koža? Jedina granica koju ne možemo da predemo, jer traži drugo biće da nas izvede napolje, da nas oslobodi naše kože tako što nas prima u sebe, tako što ga primamo u sebe.

Koža je zid.

Zidovi večeras plešu.

RADOVI

2008: *Igra senki na mom ramenu*, UK Vuk Karadžić;
2007: *Zaboravljeni jezik*, Bitef teatar; *Nemačka* (2006.); **2005:** *Ples za Aziju* Bitef teatar; *Senke*, Bitef teatar.

KONTAKT

MUDRA teatar
 adresa: Vojvode Dobrnjca 50
 11000 Beograd
 telefon: +381 63 88 52 378
 faks: +381 11 33 90 619
 e-mail: bali@sbb.rs

[Dušan Murić je] rođen 1971. u Čupriji. Tamovamoponeštosvašta.

PROJEKAT „NIJE MOGUĆE POGREŠITI“ EPIZODA ROBINSON KRUSO

ideja i koncept: Dušan Murić; učestvuju: Miona Petrović, Ivana Đokić, Olja Njaradi, Sanja Vinković, Milan Manić, Vladana Erdeg, Ana Bastać, Ivana Koraksić, Branislav Jeremić, Ivan Zdravković, Ana Grigorović

prva pretpremijera: mart 2009, REX

„Nije moguće pogrešiti“ je ime za opuštenu povremenu igru za više igrača sa ciljem pravljenja 'no budget' inscenacijskih skica ('pretpremijera') na sledeće predloške: *Kapija*, F. Pol, *Julije Cezar*, V. Šekspir, *Kolevka za macu*, K. Vonegat, i *Šest žena Henrija VIII*, razni izvori). *Robinzon Kruso*, je pilot epizoda ove serije, uvežbavanje igre i igrača.

„Nasukan na obalu života, čekam druge brodolomnike, dolaze i prolaze brodolomi, samo stvari i upotrebne vrednosti isplivavaju. I ja sam stvar, deo mreže funkcionisanja, poluga povezana sa drugim polugama, nehajno kao leptir, ozbiljno kao glad. Preživljavanje. Sustainable survival. Podnošljivo životarenje... ili održiva podnošljivost... ili podnošljiv život i održivo životarenje. Splavarenje, otploviti... ka kojoj obali? Brodolom svakodnevice. Ostrvo svakodnevice nudi održive iluzije, na to smo se navikli, pripitomili, na to smo pristali nemoćni, onda zaboravili na pristanak. Na čutanje i hućanje mora odgovaramo veštačkim talasima. Bujicom reči. Tankerima.“

Dok ovo čitate možda se skica pretvara u spektakl.

RADOVI

2009: *Puzzle*, koautor, Stanica (premijera JDP), Beograd; **2008:** *I'm pro : spam*, solo, KONDENZ Festival, Stanica&CZKD, Beograd; **2005-07:** *Jam užine*, impro večeri, REX; **2005:** *A few Sweaty T-shirts*, no-budget solo, REX; *Snežna Kraljica*, Malo pozorište „Duško Radović“ **2003-05:** *Next step...* (sa Bojanom Mladenović), Malo pozorište „Duško Radović“.

KONTAKT

Dušan Murić
e-mail: dusanmurić@yahoo.co.uk

Vera Obradović diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Beogradu i Modernu Jazz igru na Fakultetu za fizičku kulturu u Novom Sadu u klasi Ljiljane Mišić. Na Univerzitetu umetnosti magistrirala je na grupi za teoriju umetnosti i medija. Doktorant je na Fakultetu dramskih umetnosti. Njen koreografski debi *Rekvijem* (W. A. Mozart) nagrađen je na IV Jugoslovenskom baletskom takmičenju 1988. Igrala je u Beogradskom savremenom baletu Smiljane Mandukić od 1981–1990, a godine 1990. osnovala je vlastitu trupu moderne igre – *XXI Pokret*. Pored autorskih koreodrama, radi i kao saradnik za scenski pokret u našim najznačajnijim pozorištima. Predaje na Akademiji lepih umetnosti u Beogradu i na Fakultetu umetnosti u Kosovskoj Mitrovici. Nagrađivana je više puta za koreografiju. Član je Svetskog saveta za igru – CID UNESCO.

POPODNE JEDNOG FAUNA

autor i reditelj: Vera Obradović; koreografija: Vera Obradović u saradnji sa igračima; muzika: Claude Debussy i Vladimir Ljubinković; igrači: Ana Džanković, Marija Jocić i Iva Lončarević; glumci: Primož Vrhovec, Đorđe Dragičević, Ivan Radinović (studenti Glume Akademije lepih umetnosti); kostim i scenografija: Miljana Radojčić; dizajn svetla: Gordana Pantelić.

premijera: 24.10. 2009, UK „Vuk Karadžić“

Koreodramska predstava *Popodne jednog Fauna* potaknuta je idejom da se prikaže sučeljavanje dve dimenzije, dva izbora, dva moguća načina života. S jedne strane, stoji bivstvovanje koje je opterećeno radom, jednoličnim ritmom svakodnevice, sukobima i urbanom prljavštinom, a s druge strane, bivstvovanje koje obitava u irealnom svetu snova, resterećeno od ovozemaljskog sivila. Savremeni čovek je izgubio dodir sa humanim i sa prirodom, ali još uvek ne i sa lepotom(!). Jer, ma gde živeli i ma čime se ljudi bavili – oni jednako mogu da otkrivaju lepotu i da je sanjaju – no, samo ukoliko je nose u sebi. Ovo je metaforična priča o savremenom dobu i svetu, u kome iz dubrišta izranjaju prelepe nimfe, a beskućnik postaje Faun.

RADOVI

2008: *Slika Dorijana Greja*, Dom kulture Studentski grad; **2006:** *Šešir Meri Pikford*, SKC; *San na vrelom kamenju*, CID UNESCO, 20. Svetski kongres u Atini; *Rasprava*, SNP, Novi Sad; **2005:** *Moving equilibrium*, Bitef polifonija, CID UNESCO 19. Svetski kongres, Kipar; *Leons i Lena*, Narodno pozorište, Subotica; **2004:** *Miloš Veliki*, Pozorište Joakim Vujić, Kragujevac, **1998:** *Posvećenje proleća*, Koreografske minijature, Narodno pozorište Beograd, III nagrada; **1997:** *Salvador*, SKC; **1995:** *Eros za stolom*, autorska koreodrama, SKC.

KONTAKT

Vera Obradović
e-mail:
obradovic_vera@yahoo.com

PERPETUUM CENTAR ZA UMETNOST POKRETA

Svetlana Đurović je direktor i koreograf Centra za umetnost pokreta PERPETUUM (ex Madlenium). Balet je učila od M. Sanjine, A. Roje, J. Bjegojević. Igračku karijeru je započela najpre u Studiju za modernu igru Dubravke Maletić, zatim u trupi Dankan. Inicijator i osnivač mnogih manifestacija vezanih za savremenu umetničku igru (Body Shop, Daj mi krila jedan krug – Dečiji festival, Beograd, Beogradski plesni centar). Za svoj umetnički i pedagoški rad u oblasti savremene igre primila je brojne nagrade i priznanja.

ŽIVOTINJSKA FARMA

ideja i scenario i scenografija: Ranko Lasica; režija: Ranko Lasica i Svetlana Đurović; koreografija i muzička dramaturgija: Svetlana Đurović; kostim: Centar za umetnost pokreta Perpetuum; fotografija: Srdjan Mihic; igrači: svinje: Ranko Lasica, Marija Obradović, Slaven Momčilović; ovce: Ana Obradović, Bojana Zimonjić; konj: Tajana Cvjetković; pas: Andrea Mladenović; guska: Biljana Kitić

premijera 04. decembar 2009, UK „Vuk Karadžić“

Predstava ŽIVOTINJSKA FARMA se konceptijski drži smernica i miljea koje je postavio G. Orwel, sa primesama prepoznatljivosti sadašnjeg trenutka, potcrtavajući time istovetnost ljudske megalomanije u svim sistemima, i istorijskim okvirima. Totalitarizam kao jedan od oblika vladavine nad masama u današnjem vremenu se ogleda u globalizaciji i poravnavanju svih posebnosti individue, naroda, i oblačenje u istovetno ruho osrednjosti ili ni-osrednjosti, dominaciju manjinske elite, ne više samo nad čovekom, već nad celom planetom i svim njenim resursima i lepotama. U predstavi se koriste arhivski snimci i muzika koja je obeležila period komunizma u raznim zemljama gde je on bio vladajući politički sistem.

KRITIKA

„Životinjska farma (po Orvelu) u postavci Svetlane Đurović, kojom je trupa Perpetuum obeležila deset godina rada, predstavljala je plesni eho totalitarnog društvenog ustrojstva, uz jasnu aluziju na fašizam i komunizam i njihove slične oblike ugnjetavanja jedinke, duboko ukorenjeno u celokupnu istoriju ljudskog bitisanja. Svi sudeonici ove opominjujuće predstave su u nju utkali znanje i entuzijazam, toliko nephodne za dalji razvoj našeg savremenog plesa.“

Milica Zajcev,
Danas 07.01.10

RADOVI

2008: *Ja sam svoja Kolekcija*, Beogradski plesni centar; *Ova igra dugo traje*, Pozorište na Terazijama; **2007:** V BODY SHOP festival, seminar Joe Alegada Vuk Karadžić; **2006:** *Zapis*, IX RODARA festival, Meksiko, (nagrada za najbolju koreografiju); **2005:** *Hurry up!* Kennedy Center, Washington D.C. SAD (Beograd, Izrael, Italija, Jordan, Liban).

KONTAKT

Centar za umetnost pokreta
PERPETUUM
adresa: Milovana Milovanovića 2
11000 Beograd
telefon: + 381 64 2377 189
e-mail: masterlasica@gmail.com
web: www.perpetuumdance.com

Plavo pozorište je pozorišna laboratorija čija se ideologija bazira na principima koje su ustanovili reformatori pozorišta XX veka – Konstantin Stanislavski, A. Arto, J. Grotovski, E. Barba i Odin teatar, kao i italijanski reditelj M. Đaneti. Pozorište koje postoji da bi se pozorište služilo, a ne da bi mu se služilo, pozorište koje istražuje dublje nivoe ljudske komunikacije, pozorište koje ima ideju pomeranja granica ljudske percepcije, pozorište koje živi utopiju pomirenja antropologije i društva i pozorište koje je kritički stav – to su naše osnovne premise. Mi smo grupa ljudi koja, negujući zrno anarhizma u sebi, koristi pozorište kao mesto koje ima kredibilitet i u kome se mogu reći neke ozbiljne stvari o svetu koji nas okružuje. Plavo pozorište je učestvovalo na festivalima u Italiji, Crnoj Gori, Rumuniji, Bugarskoj, Poljskoj, Švajcarskoj, Bosni i Hercegovini, Nemačkoj, Sloveniji, Slovačkoj.

PLES SA OCEM

scenarij i režija: Nenad Čolić; glumci: Ranko Trifković, Dejan Stojković, Maša Jelić, Jelena Martinović, Marko Potkonjak; dizajn scene i kostima: Ivana Čolić; operativni direktor: Dubravka Vujinović; dizajn plakata i programa: Ivana Čolić
Evropska premijera: 25.10.2008. Festival "360°", Bielefeld, Nemačka
Srpska premijera: 16.04.2009. Centar za kulturnu dekontaminaciju

[...] Kafka je napisao mnogo pisama. Čitav njegov život je jedna velika prepiska. Ali Pismo ocu je drugačije. Pismo ocu otključava sva vrata. U njemu Franc objašnjava zašto otac snosi deo krivice za njihov otuđen odnos... U istom tom pismu, negde u sredini, može se naći i jedan naizgled nevažan detalj. Kafka, zapravo, nije voleo da pleše. Na jednom mestu u pismu on kaže da je, od odlazaka u hram, u njegovom detinjstvu, jedino plesanje bilo još dosadnije. Možda se jedan ovakav stav može lako povezati sa ličnošću Franca Kafke, a možda je već tada, u detinjstvu, sve bilo kasno. Volja je već bila slomljena.

Nenad Čolić, Plavo pozorište

KRITIKA

„Konfrontacija Nenada Čolića sa "Ocem" Franca Kafke bavi se konceptualnim univerzumom porekla i predestinacije, između obrazovanja i zanemarivanja, sudbine i krivice. Ono što ostaje od sagorevanja literarne polazne tačke (kao teatar) je esencijalno: prisustvo ljudskih tela koja su usmerena na oslobađanje svojih problematičnih egzistencija pod pritiskom. Rezultat je ritual, čiji se mehanizmi i efekti urezuju u svest gledaoca.“

Knut Gajsler,
umetnički direktor Biroa za
nezavisni teatar i festivala
Off Europa, Lajpcig, Nemačka

RADOVI

2007: Čarobnjak ili Harmonična kakofonija, Lajpcig/Beograd (CZKD); **2006:** Pevam kao da sam ptica, Hale/Beograd (REX); **2004:** Dijalektika duše – Studija o slobodi, BITEF teatar; **2003:** Fantastično jevanđelje po Virdžiniji, REX; **2002:** Sarcasticus ili Rođenje virusa, BITEF teatar; **2001:** Hipertrofija autoriteta ili čovek koji je pomračio Sunce, REX; **2000:** Oscar Wilde i Nepostojani Princ, BITEF teatar; **1999:** To beše duša rudnik čudesan, INFANT, Novi Sad/ BITEF teatar; **1998:** Neverovatni duel, REX; **1997:** Veličanstvena odiseja, REX; **1995:** Sonet bez naslova, REX.

KONTAKT

Plavo pozorište
adresa: Senjačka 3,
11000 Beograd
telefon: +381 64 190 30 64,
+381 11 2651 877
e-mail:
plavopozoriste@hotmail.com
web: www.plavopozoriste.com

Miloš Sofrenović (1976.) – izvođač, koreograf, reditelj i pedagog svoje profesionalno plesno i koreografsko obrazovanje stekao je kao stipendista Laban Centra u Londonu. Dobitnik je nekoliko međunarodnih stipendija od strane Ministarstva kulture Srbije, Soros Fondacije, Dance Web programa, Dance Omi programa, Odyssey Dance Theatre programa. Ostvario je među ostalim i uspešne umetničke saradnje sa koreografima A. Sanchez Colberg, K. Johanson, L. King, D. Tan, M. Honesseau, P. Bausch, F. Armati, S. Vukićević. Usavršavao se u oblasti koreografije sa poznatim pedagogima S. Linke, J. Burrowsom, K. Kono (dugogodišnji pedagog trupe P. Bauš), V. Mantero, K. Murobushijem, itd. Svoja dela predstavio je na festivalima u Edinburgu, Skoplju, Londonu, Beču, Istanbulu, Singapuru, Stokholmu, i dr. Trenutno živi i radi u Beču.

SOLO ZA TRI VIZIJE

autor i izvođač: Miloš Sofrenović; saradnici na zvuku: Jan Visocky & Cosimo Nando; saradnik na video projekciji: Chris Clow; grafički dizajn: Slava Kranewitter; fotografija: Max Moser

premijera: decembar 2009, UK „Vuk Karadžić“

„Često je manje važno revolucionarno menjati stvari, mnogo je važnije osvestiti ih“

*(Peter Handke,
Kaspar i druge drame)*

Projekat *Solo za tri vizije* istražuje i izražava koncept “poetskog tela” koje je sakriveno u svakome od nas. Naš unutrašnji svet u dijalogu sa našim kretanjima u domenu spoljašnjeg sveta, formira jednu celinu koju možemo doživeti i kao formu pokreta, ili za još jednu višu instancu, kao formu metafizike. Kroz moje unutrašnje dijaloge telo prestaje da bude zatočenik sveta logike, ali, istovremeno, time ne gubi sopstveni smisao – naprotiv.

KRITIKA

„Neprestano razvijajući i obogaćujući asocijativno polje svojih scenskih rešenja, Miloš Sofrenović je gledaoca učinio „budnim”, mentalno „pripravnim” i spremnim da se intelektualno aktivira, prihvati ponuđeni izazov i, tako, sebe investira na najplemenitiji način u ovaj, po mnogo čemu, zaista poseban pozorišni doživljaj.“

*Milena Jauković
Politika*

RADOVI

2009: *Triptih*, sa Chris Clow, Lab Factory Beč;
2008: *The One I Am*, festival In-tention / Hildegard von Bingen, Votivkirche, Beč; **2007:** *We: Implicated & Complicated* sa Anom Sanchez Colbeg, Central School of Speech and Drama Londonč **2006:** *Play*, Bitef teatar, **2005:** *A Piece of Monologue*, Balkanska Platforma, Skoplje; **2004:** *Indancities* sa Filipom Armatijem, La Fabrica, Lokarno, Švajcarska.

KONTAKT

Miloš Sofrenović
e-mail:
milossofrenovic@yahoo.com

Isidora Stanišić je rođena 1975. u Beogradu. Završila je Baletsku školu Lujo Davičo 1993, gde trenutno i predaje. Profesionalno se usavršavala u Francuskoj, Madarskoj, Rusiji, Italiji, Austriji... Aktivna kao koreografkinja, igračica i saradnica za pokret na brojnim pozorišnim projektima. Na IV Festivalu koreografskih minijatura osvojila I nagradu i nagradu publike, i dvostruka je dobitnica nagrade Dimitrije Parlić za izvođački i koreografski doprinos.

PARANOJA ŠIK

autor (konceptija i koreografija): Isidora Stanišić; kompozitor: Anja Đorđević; scenograf: Saša Ivanović; kostimograf: Ivana Vasić; izvođači: Milica Pisić, Nevena Jovanović, Olga Olčan, Ana Ignjatović Zagorac, Dejana Budiška; fotografije: Sonja Žugić
ko-produkcija STANICE i Bitef Teatra

premijera: novembar 2009.

Predstava istražuje fabrikovana stanja svesti usled sistemske proizvodnje, potkrepljivanja i popularizacije paranoje kao zahvalnog paravana za sprovođenje raznih ekonomsko-političkih mera u vidu „šok terapije“. Uskraćenost zadovoljenja jedne od osnovnih potreba – potrebe za bezbednošću, redukuje kritičku misao, a pravilno dozirana dnevna kura straha čoveka transformiše u non-stop alertiranu zver. Spreman, pozor i ono konstantno odlagano: sad! čini atmosferu predstave napetom i nepodnošljivom sve do njene kulminacije kada sistemom dirigovana paranoja postaje *cool image* zastrašenosti, kada paranoja postaje šik.

RADOVI

2008: *Put u Damask*, Beogradski plesni centar;
2006: *Self-erase*, BELEF; **2002:** *Lift*, Bitef teatar;
Limeni doboš, Nardono pozorište Beograd;
Organizacija rada, Bitef teatar; **2001:** *Valceri*, KP GT;
1998: *Kopile*, Narodno pozorište Beograd.

KONTAKT

Isidora Stanišić
e-mail: info@dancestation.org

Stanica je prva i jedina organizacija osnovana od svih aktera plesne scene sa ciljem da savremenu plesnu scenu u Srbiji ojača, struktuirala i učini vidljivom i prepoznatljivom na lokalnom i internacionalnom nivou. Stanica je razvila projekat *Puzzle* tokom 2008. i 2009. godine radi podizanja nivoa edukacije i profesionalnosti plesne scene u Srbiji. *Puzzle* je ambiciozni mehanizam koji omogućuje mladim plesačima da svoje prve profesionalne korake urade u saradnji sa afirmisanim koreografima i plesnim umetnicima. Plesači su, kroz niz radionica sa domaćim koreografima i vodećim evropskim plesnim pedagogima (Federic Gies, Martin Sonderkamp, Teja Reba, Selma Banich...) usvajali nova metodološka promišljanja u savremenoj igri. Projekat je završen radom sa četvoro domaćih koreografa i hrvatskim dramaturgom Sašom Božićem i plesnom predstavom prikazanom u Jugoslovenskom dramskom pozorištu.

PUZZLE

koreografi: Dalija Aćin, Anđelija Todorović, Dušan Murić i Dragana Bulut;
dramaturg: Saša Božić; plesačice: Dragana Milošević, Milica Pisić, Miona Petrović,
Jovana Rakić, Sandra Vidović

premijera: 4. maj 2009, Jugoslovensko dramsko pozorište – scena Studio

Puzzle je mišljen kao susret koreografa srednje i mlađe generacije i igrača tek stasalih na sceni: razmena autorskih mišljenja, veština, pa čak i preispitivanje pozicija. Gledaocima se izvođači nude u punoći svojih potencijala, iluzija o virtuozičnosti, laganja, maštanja o tome gde su sada i ko bi mogli biti u situaciji u kojoj kulturna politika prepoznaje plesnu umetnost kao relevantnu, plesne umetnike kao prezentere kulture u Evropi, dok domaći festivali postaju koproducenti mladih umetnika.

RADOVI

2009: *Puzzle*, D. Aćin, D. Bulut, D. Murić i A. Todorović, JDP; **2008:** *Kamenje i snovi*, Odile Duboc i Francoise Michel, BELEF, ko-produkcija sa Nacionalnim koreografskim centrom iz Belfora, Kalemegdanska tvrđava; **2007:** *Enjoy July*, Ivo Dimchev, BELEF, Magacin u Kraljevića Marka, Beograd

KONTAKT

Stanica
– servis za savremeni ples
adresa: Kraljevića Marka 4
(Magacin), 11 000 Beograd
telefon: +381 64 156 24 97
e-mail: info@dancestation.org
web: www.dancestation.org

Ljiljana Tasić pripada novijoj generaciji izvođača savremenog plesa i performansa na Beogradskoj sceni. Formalno obrazovanje je stekla na Arhitektonskom fakultetu u Beogradu. Obrazovanje u oblasti performansa i savremenog plesa stiće kroz pohađanje radionica i edukacijskih programa organizovanim od strane Stanice-Servisa za savremeni ples. Kao profesionalni izvođač radi od 2004.

JEDNOUGAO

koncept i izvedba: Ljiljana Tasić; saradnik: Dušan Bročić, vizuelni umetnik

Jednougao je nastao kroz eksperimentalno istraživački process o korelaciji između vremena, prostora, u

Jednougao je nastao iz eksperimentalno-istraživačkog procesa o korelaciji vremena i prostora uzimajući kao polazište njihove elementarne karakteristike, manipulišući sa njima, menjajući im mesta i oduzimajući im osnovne osobine, dodeljujući ih onom drugom. Poigravanjem sa inverzijama na relaciji: spolja-iznutra, intimno-javno, statično-dinamično, napred-unazad, subjektivno-objektivno... pruža se mogućnost doživljaja konstanti vremena i prostora, toka i prostiranja, na jedan drugačiji, ali uvek subjektivan način. Kao rezultat je dobijena ambijentalna, interaktivna instalacija, koja ravnopravno učestvuje sa telom izvođačice kao svojim neodvojivim delom, u ulozi katalizatora, pokrećući i upravljajući procesima, koreografišući kretanje celog ambijenta kao jedinstvenog „organizma“, i posmatračem unutar njega, kao svojim pasivnim delom.

RADOVI

Autorski radovi: **2007:** *Obećana zemlja*, Rex; **2009:** *Jednougao*, Magacin u Kraljevića Marka.

Kao izvođač: **2008:** *Overdone and Gone* Dalije Aćin, BDP; **2007:** *Enjoy July* Iva Dimčeva, Magacin u Kraljevića Marka 4; **2006:** *Ples u šumi* Kacura Kana, KC Novi Sad; *Saga* Irene Ristić, CZKD; **2004:** *Igra* Jane Menger, Bitef teatar

KONTAKT

Ljiljana Tasić
adresa: Niška 52/3,
11 000 Beograd
telefon: +381 64 37 13 049
e-mail: tasicljiljana@yahoo.com

TKH TEORIJA KOJA HODA

TkH: Teorija koja Hoda je osnovana kao istraživačka teorijsko-umetnička grupa u Beogradu krajem 2000. Glavni domen rada TkH platforme je podsticanje razvoja savremenih praksi izvođačkih umetnosti i njihovih kritičkih diskursa kroz programe/projekte: TkH časopis za teoriju izvođačkih umetnosti, edukativne projekte, on-line platformu (tkh-generator.net), kao i umetničke i teorijske manifestacije i projekte. TkH platforma je angažovana na području kulturne politike i jačanju infrastrukturnih i diskurzivnih potencijala nezavisnih umetničkih i kulturnih scena (Druga scena, The FaMa, Clubture, PaF).

Bojan Đorđev (1977.), pozorišni reditelj, **Siniša Ilić** (1977.) vizuelni umetnik **Marta Popivoda** (1982.) video i filmska umetnica i **Ana Vujanović** (1975.) teoretičarka izvođačkih umetnosti i kulture su stalni saradnici TkH platforme. Svoju teorijsku i umetničku praksu realizuju i samostalno, izvan TkH.

TKH: POSLEDNJI TEORIJSKI PERFORMANS „ODJAVNA ŠPICA“

autori i izvođači: Marta Popivoda, Ana Vujanović, Bojan Đorđev, Siniša Ilić, powered by: everybodys; producentkinja: Jelena Knežević, organizatorka: Dragana Jovović, produkcija: TkH – Centar za teoriju i praksu izvođačkih umetnosti

premijera: januar 2009, Jugoslovensko dramsko pozorište – scena Studio; performans je izveden i u okviru izložbe *Lecture Performance*, kustoskinje: Kathrin Jentjens, Radmila Joksimović, Anja Nathan-Dorn i Jelena Vesić, Kunstverein, Keln, Nemačka

Teorija koja Hoda, posle niza teorijskih performansa koji su se od 2001. godine izvodili u operi, bokserskom ringu, botaničkoj bašti, na internetu, televiziji, radiju, u amfiteatru, učionici, muzeju, galeriji, na papiru i Dokumenti 12 u Kaselu, poslednji put pokazuje svoje telo. Ovog puta grudi.

U prostoriji se nalaze četiri osobe. Pogledajte ih pažljivo... Šta nas oni pitaju? Šta smo mi to gledali? Zašto sada psovka? Uvek propustim najbolje... Izgleda da sam stigla na najbolji deo. Da li i ja treba nešto da kažem? Zar ovo nije manipulacija? Ma, sve smo ovo već videli... Ja sam tigrica! Dosadna intelektualna diskusija... neka perverzija. Sad bi mogli i da začute. I neka je poslednji.

* performans se realizuje na osnovu metodološke alatke *Générique* kolektiva everybodys (www.everybodystoolbox.net)

RADOVI (TEORIJSKI PERFORMANSI)

2007: *Boks meč – readymade teatar*, Czkd;
2006: *Problem Market – Pro tranzit*; Erste banka, Beograd; **2005:** *sms guerilla*, komercijalne TV stanice; **2004:** *Psihoza i smrt autora*, Bitef;
2003: *Uživanje u dekonstrukciji*, Univerzitet umetnosti, Beograd/Filozofski Fakultet, Zagreb;
2002: *Izvođenje roda*, SKC; **2001:** *DreamOpera*, Teatro Tartini, Piran; *Hiperrealna Alegorija*, SKC; *Teorija koja Hoda*, Narodno Pozorište, Beograd.

KONTAKT

TkH platforma
adresa: Kraljevića Marka 4
(Magacin),
11000 Beograd
e-mail: tkh@tkh-generator.net
web: www.tkh-generator.net